

Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΡΙΣΤΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ*

Ἡ ἔρευνα διὰ τὸν Ἕλληνα λόγιον καὶ καλλιτέχνην Κωνσταντῖνον Ἀριστίαν (1800-1880) παρουσιάζει ὄχι μόνον ἑλληνικὸν ἀλλὰ καὶ γενικώτερον βλακκανικὸν ἐνδιαφέρον, διότι αἱ ὑπηρεσίαι του ἐκτείνονται καὶ ἔξω τῆς Ἑλλάδος, κυρίως εἰς τὴν Ρουμανίαν, τὴν ὁποίαν ἠγάπησεν ἐξ ἴσου μὲ τὴν Ἑλλάδα ὡς δευτέραν πατρίδα.

Ἡ πατριωτικὴ δρᾶσις του ὡς μέλους τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, ἡ ζωηρὰ συμμετοχὴ του εἰς τὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα τοῦ Βουκουρεστίου (17 Μαρτίου 1821) ἡ πολεμικὴ δρᾶσις του ὡς μέλους τοῦ Ἱεροῦ Λόγου κατὰ τὴν μάχην τοῦ Δραγατσανίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐτραυματίσθη σοβαρῶς, εἶναι ἐπαρκῶς γνωστά. Εἰς τὰ γεγονότα ἰδίως τοῦ Βουκουρεστίου ἡ δρᾶσις τοῦ Ἀριστίου ὑπῆρξε σημαντικὴ. «Τὴν 17 Μαρτίου 1821—γράφει ὁ Φιλῆμων—ὑψώθη ἡ ἑλληνικὴ σημαία τοῦ Φοίνικος εἰς τὴν πόλιν τοῦ Βουκουρεστίου, ἀλλ' ἄνευ ἐπισήμου τελετῆς ὡς ἐγένετο ἐν Ἰασίῳ. Οὔτε μητροπολίτης καὶ ἄρχοντες, οὔτε Βλαδιμηρέσκος παρῆσαν. Ὁ Ἕλληνας ἀρχιμανδρίτης Παπαβασιλείου, φίλος τοῦ Ὀλυμπίου, καὶ ἕτεροι δύο ἱερεῖς ἐτέλεσαν τὴν συνήθη ἱεροπραξίαν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Βελλίου, ὅπου κατέλυσεν ὁ Φαρμάκης. Ἐκεῖθεν ὁ εἰς τῶν ἱερέων κρατῶν τὸν σταυρὸν καὶ ὁ ἄλλος τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον, ἐν τῷ μέσῳ δ' αὐτῶν ὁ ἐνθουσιαστικώτατος Κωνσταντῖνος Κυριάκου Ἀριστέας φέρων τὴν σημαίαν καὶ κατόπιν τούτων δέκα ξιφῆρεις ἐξῆλθον ἄδοντες τὸ θούριον τοῦ Ρήγγα καὶ ὑπὸ πλήθους ὀπλοφόρων καὶ ἐντοπίων παρακολουθούμενοι, ἐν δὲ τῇ τριόδῳ τῆς λεγομένης Παλκιᾶς Κούρτης δεηθέντες πρὸς τὸν Ὑψίστον, ψαλλόντων τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ τῶν ἱερέων «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου, ...» ἐπυροβόλησαν συνεχῆς πῦρ καὶ ἐπανῆλθον ζητωκραυγάζοντες ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν. Ἐπὶ τῆς θύρας δὲ ἐμπηχθείσης τῆς σημαίας, ἐγγράφεσθαι ἤρξαντο μετ' ἐνθουσιασμοῦ πλεῖστοι»¹.

Σπουδαῖον ὑπῆρξε τὸ ἔργον τοῦ Κ. Ἀριστίου ὡς ἡθοιοποιοῦ εἰς τὸ Βου-

* Εἰς τὸ τέλος τῆς μελέτης αὐτῆς δημοσιεύονται ἐπίσης καὶ δύο ἀνεκδοτὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀριστίου.

1. Ἰ. Φιλῆμωνος, *Δοκίμιον... περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως*, Β', 133-134.

κουρέστι καὶ ὡς μεταφραστοῦ θεατρικῶν ἔργων καὶ ἄλλων λογοτεχνικῶν κειμένων εἰς τὴν ρουμανικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τοῦ 1817 καὶ ἐξῆς. «Ὅταν ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία ἠθέλησε διὰ τοῦ θεάτρου νὰ ἐξάψῃ τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα τῶν διεσκορπισμένων Ἑλλήνων, ὁ Κ. Ἀριστίας εἰς τὸ Βουκουρέστι, ὅπως ὁ Σπ. Δρακούλης εἰς τὴν Ὁδησσόν, ἀνῆλθεν εἰς τὴν σκηρὴν καὶ διὰ τῆς τέχνης των ἐνθουσίασαν τοὺς Ἕλληνας...»¹.

Ὁ Ἀριστίας ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ρουμανικοῦ θεάτρου εἰς τὸ Βουκουρέστι. Διὰ τὴν ἔργον του αὐτὸ δικαίως θεωρεῖται ὡς ὁ πατὴρ τοῦ ρουμανικοῦ ἔθνικοῦ θεάτρου. Πέραν τοῦ θεάτρου ὅμως ἐβοήθησε γενικώτερον εἰς τὴν πνευματικὴν καλλιέργειαν τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ διὰ τῆς διδασκαλίας του καὶ διὰ τῶν μεταφράσεών του· διότι δὲν περιορίσθη μόνον εἰς τὴν μετάφρασιν θεατρικῶν ἔργων δοκίμων Εὐρωπαίων συγγραφέων (Metastasio, Alfieri, Molière κ.ἄ.) ἀλλὰ μετέφρασεν εἰς τὴν ρουμανικὴν καὶ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ κείμενα μεγάλης παιδευτικῆς καὶ ἠθοπλαστικῆς ἀξίας, ὅπως εἶναι ἡ πρώτη ραψῶδιὰ τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὀμήρου² καὶ ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς Παρραλλήλους Βίου τοῦ Πλουτάρχου³.

Ἀξιόλογος ὑπῆρξεν ὡσαύτως ἡ θεατρικὴ δρᾶσις καὶ ἡ φιλολογικὴ καὶ κλλιτεχνικὴ ἐργασία τοῦ Κ. Ἀριστίου εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1825⁴ καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1840⁵.

Ἡ δρᾶσις τοῦ Κ. Ἀριστίου ὡς ἠθοποιοῦ καὶ θεατρικοῦ συγγραφέως εἶναι ἐπαρκῶς γνωστὴ ἀπὸ τὰς σχετικὰς μελέτας τῶν Νικολάου Λάσκαρη, Ν. Βέγ, Δημ. Οἰκονομίδου, Ν. Jorga, Dim. Ollaneseu, Ἀριάδνης Καμαριανοῦ, Γ. Ζωῖδη καὶ ἄλλων. Εἰς τὰς ἀνωτέρω μελέτας γίνεται λόγος καὶ περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Κ. Ἀριστίου ὡς ποιητοῦ. Δὲν εἶναι ὅμως γνωστὸν τὸ ποιητικὸν ἔργον τοῦ Ἕλληνος λογίου εἰς ὅλην του τὴν ἔκτασιν. Ἀπὸ τὰ ποιητικὰ ἔργα τοῦ Ἀριστίου ἐξεδόθησαν τύποις καὶ ἦσαν γνωστὰ τὰ ἐξῆς:

1. «Ἕγνος εἰς τὴν Ἑλλάδα, ποίημα Κ. Ἀριστείου. Ἐν Παρισίοις ἐκ τῆς τυπογραφίας Φιρμίνου Διδότου, 1829», σελ. 1-39, σγ. 8ον μικρόν. Πρόκειται περὶ ἐμμέτρου κειμένου ἐξ 92 ἐξαστίχων στροφῶν, ἐμπνευσμένου ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, πόλιν, τέχνην καὶ γλῶσσαν τῆς κλασσικῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν μετέπειτα περιόδων τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τοῦ 1821.

1. Ν. Λάσκαρη, *Ἱστορία τοῦ Νεοελληνικοῦ θεάτρου*, τόμ. 1, Ἀθήναι 1938, σ. 166.

2. Omer, *Iliada, traduce de C. Aristia*, Bucuresti 1837, in tipografia Eliard. Πρβ. Ν. Λάσκαρη, *ἔ.ἀ.*, σ. 252.

3. Πλουτάρχου, *Βίοι παράλληλοι μεταφρασθέντες ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὑπὸ Κ. Ἀριστίου*. (Μολδοβλαχιστί), τόμ. 1, Βουκουρέστιον 1857.

4. Ν. Λάσκαρη, *ἔ.ἀ.*, τόμ. 2, σσ. 59, 62.

5. Ἐφημ. *Αἰὼν* 8 καὶ 15 Δεκεμβρίου 1840, ἀρ. φ. 216 καὶ 218. Βλ. καὶ ἔφημ. *Ἀθηναῖ* τῆς 11 Δεκεμβρίου 1840, ἀρ. φ. 775. Πρβ. Ν. Λάσκαρη, *ἔ.ἀ.*, τόμ. 1, σ. 252.

2. «'Αρμόδιος και 'Αριστογείτων ἢ τὰ Παναθήναια. Τραγωδία εἰς πέντε πράξεις. Πόημα Κωνσταντίνου Κυριακοῦ 'Αριστίου. 'Εν 'Αθήναις 1840», σχ. 8ον, σελ. 6+2+118. Τὸ ἔμμετρον τοῦτο δρᾶμα ἐμπνευσμένον ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἱστορίας εἶχε γράψει ὁ 'Αριστίας πολὺν χρόνον πρὸ τῆς ἐκδόσεώς του «εἰς ἔμμετρον ὄχι πολλὰ συνειθισμένον ὕφος» καὶ ἐκυκλοφόρει τοῦτο ὡς χειρόγραφον. 'Ἐλθὼν εἰς 'Αθήνας τὸ 1840 κατὰ προτροπὴν πολλῶν Φαναριωτῶν πού ἐζοῦσαν εἰς τὴν ἐλληνικὴν πρωτεύουσαν, ἠθέλησε νὰ δημιουργήσῃ νέον θέατρον καὶ τότε ἐτύπωσε τὸ ἔμμετρον δρᾶμα του «'Αρμόδιος καὶ 'Αριστογείτων» εἰς τὸ τυπογραφεῖον Κωνσταντίνου Γκαρμπολᾶ.

Εἰς ἀνέκδοτον ἐπιστολὴν του γραφεῖσαν ἐν 'Αθήναις τὸν χειμῶνα τοῦ 1841 καὶ ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ φίλον του Δ. Βίλλιον ἔγραφε σχετικῶς πρὸς τὸ θεατρικὸν τοῦτο ποίημά του: «...Ἐγὼ γράφω καὶ ἀσχολοῦμαι 16 ὥρας τὸ ἡμερονύκτιον. Τί γράφω; Θὰ τὰ ἰδῆς τυπωμένα. 'Ἐλπίζω μόνον ἀπὸ τὸν 'Αρμόδιόν μου νὰ λάβω 10.000 δέκα χιλ. γρόσια. "Ἐγραψα καὶ ἄλλο ποίημα ὁμοιοκατάληκτον καὶ μὴ σὲ μέλλη, ὄχι κατώτερον τοῦ Σούτζου...»¹. "Ἡλπίζε προφανῶς νὰ κερδίσῃ ἀπὸ τὸ ἔργον του τοῦτο καὶ ἀπὸ ἄλλα ἔμμετρα μέγα χρηματικὸν ποσὸν διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ χρέη πού εἶχεν εἰς Βουκουρέστι. Τοῦ ἐντύπου κειμένου τοῦ ἔμμετρου δράματος «'Αρμόδιος καὶ 'Αριστογείτων» προτάσσεται ἀφιερωτικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἐν 'Αθήναις εὑρισκόμενον τότε παλαιὸν Φιλικὸν Γεώργιον Λεβέντην, ὁ ὁποῖος εἶχε δράσει εἰς τὰς Παραδουναβίους 'Ηγεμονίας ('Ιάσιον), καὶ «Πρόλογος», εἰς τὸν ὁποῖον προαναγγέλλει τὴν προσεχῆ ἐκδοσιν νέου ποιήματος («δευτέρου ποιήματός μου») ὑπὸ τὸν τίτλον «Προλεγόμενα εἰς τὸν 'Αρμόδιον καὶ 'Αριστογείτονα ἢ Παιᾶνες εἰς τιμὴν τῶν εὐκλεῶς ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος πεσόντων ἡρώων μας καὶ τῶν εὐεργετῶν τῆς 'Ελλάδος». 'Ο πρόλογος καταλήγει: «Ἐύχομαι νὰ δυνήθῃ, ὡς ὁ Κάλβος, νὰ ὑμνήσω τὴν ἀρετὴν τῶν μαρτύρων μας καὶ μ' αὐτοὺς νὰ ψάλλω». Ὑπὸ τὸν τίτλον ὅμως «Προλεγόμενα... ἢ Παιᾶνες...» δὲν ἐσώθη μέχρις ἡμῶν οὐδὲν ἔργον τοῦ 'Αριστίου (χειρόγραφον ἢ ἐντυπον).

¹ Ἐς σημειωθῆ, ἀκόμη, ὅτι τὸ 1863, εὑρισκόμενος εἰς Βουκουρέστι, ἐδημοσίευσεν εἰς τὸν τύπον ὠδὴν ὑπὲρ τῆς μεταπολιτεύσεως τῆς 'Ελλάδος. Ἐξ αἰτίας τοῦ ποιήματος τούτου εἰσῆχθη εἰς δίκην, κατὰ τὴν ὁποίαν συνηγόρησεν ὑπὲρ αὐτοῦ ὁ ἐξ 'Αθηνῶν δικηγόρος καὶ συγγραφεὺς Γεώργιος 'Αθανασίου παρεπιδημῶν τότε εἰς τὴν Ρουμανικὴν πρωτεύουσάν².

I

ANEKDOTA POIHΜATA TOY APISΤIOY

Εἰς τὴν Συλλογὴν Βλαχογιάννη, ἣ ὁποία φυλάσσεται εἰς τὰ Γενικά 'Αρ-

1. Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, Τμ. Χειρογρ., ἀρ. 10505.

2. Ἐφημ. *Νέα Γενεά*, 24 Ἰουλίου 1863, σελ. γ'.

χειὰ τοῦ Κράτους (ΓΑΚ, Συλλ. Βλαχ. Δ 121 β'), ἀνήκουν δύο αὐτόγραφα χειρόγραφα τετράδια, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνουν ἀγνωστα καὶ ἀνέκδοτα ποιητικὰ ἔργα τοῦ Ἀριστία. Ἴδου ἡ περιγραφή τῶν χειρογράφων τούτων:

1. Ἀστάχωτον τετράδιον, 0,25×0,18, ἐκ σελίδων 38. Περιέχει: «Ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς γνησίους υἱοὺς τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν τουρκοψύχων χριστιανῶν, τουρκολατρῶν ἐπονομασθέντων. Ποίημα Κ. Ἀριστείου, ἐν Βρασσοβῆ τῇ 15/27 Ἀπριλίου 1822». Τὸ ποιητικὸν αὐτὸ ἔργον τοῦ Ἀριστία ἀποτελεῖται ἀπὸ 776 στίχους μὲ ὀλίγας ἐπεξηγηματικὰς σημειώσεις. Εἶναι ἐμπνευσμένον ἀπὸ τὴν πατριωτικὴν κίνησιν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας καὶ ἀπὸ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν θυσίαν τοῦ Ἱεροῦ Λόχου κατὰ τὴν μάχην τοῦ Δραγατσανίου, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Ἀριστίας εἶχε λάβει μέρος καὶ μάλιστα ἐπληρώθη σοβαρῶς. Εἰς τὸ ποίημα τοῦτο καταφέρεται κατὰ τῶν διστακτικῶν καὶ τῶν δυσπίστων Ἑλλήνων, πὺ ἀπεδοκίμαζαν τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν καὶ τοὺς ἡγέτας τῆς περιγράφει τὰς ἰδικὰς του περιπετείας καθὼς καὶ τῆς οἰκογενείας του καὶ ὕμνεῖ τὸν ἡρωισμόν τῶν πεσόντων κατὰ τὴν μάχην συναδέλφων του Ἱερολοχιτῶν. Ὁλόκληρον τὸ ποίημα ἀποτελεῖ ἓνα ὕμνον εἰς τὴν ἐλευθερίαν. Ἐγγραφή εἰς τὸ Brasov τῆς Ρουμανίας (Τρανσυλβανία).

2. Ἀστάχωτον τετράδιον, 0,235×0,185, ἐκ σελίδων 16. Πιθανῶς κολοβόν. Περιέχει: α) «Καλλιόπη», ποίημα ἐκ στίχων 296 μετὰ τινῶν ἐπεξηγηματικῶν ὑποσημειώσεων (σ.σ. 1-13). Τὸ ποίημα «Καλλιόπη» ἔγραψεν ὁ γνῶστος τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ποιητὴς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἑπαναστάσεως, πιθανῶς τὸ 1823-1824. Εἶναι ἐμπνευσμένον ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Ὁ ποιητὴς ζητεῖ τὴν βοήθειαν τῶν Θεῶν καὶ τῶν μουσῶν καὶ τῶν ἡρώων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος διὰ νὰ ἐνισχύσουν τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. β) «Ὠδὴ εἰς τὰ Ψαρά» ἀρριεσωμένη εἰς τὸν Ψαριανὸν ἱατρὸν Νικόλαον Βελισσάριον εὐρισκόμενον εἰς Εὐρώπην. Τὸ ποίημα τοῦτο ἀποτελεῖται ἀπὸ 62 στίχους καὶ μίαν ὑποσημείωσιν. Εἶναι ἐμπνευσμένον ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῶν Ψαριανῶν καὶ ἀπὸ τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ νησιοῦ. Ἐγγραφή προφανῶς τὸ 1824-1825.

Τὰ πατριωτικὰ αὐτὰ ποιήματα τοῦ Ἀριστία, τὰ ὁποῖα δημοσιεύονται περαιτέρω, εἶναι ἱστορικῆς ἐμπνεύσεως, ἔχουν ζωηρὸν λόγον, διαπνέονται ἀπὸ ὑψηλὸν πατριωτισμόν, ἀλλὰ δὲν ἔχουν ποιητικὴν πνοήν. Ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συγκριθοῦν πρὸς τὰς Ὠδὰς τοῦ Ἄ. Κάλβου, καθὼς ἔγραψε πρὸ καιροῦ «Ἕλληγ σοφὸς (Ν. Βέης)¹. Ἡ λογοτεχνικὴ των ἀξία εἶναι περιορισμένη. Εἶναι ὅμως καταφανὴς ἡ ἱστορικὴ των σημασία.

1. Ν. Α. Βέης, Κωνσταντῖνος Κυριακὸς Ἀριστίας καὶ Ἀνδρέας Κάλβος, *Νέη Ἔστις*, ΚΖ', τεύχ. 33 (1940) 21. Πρβ. Δημ. Οἰκονομίδου, Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Νεοελληνικοῦ καὶ Ρουμανικοῦ θεάτρου, Ἀρχεῖον τοῦ Θεατρικοῦ καὶ Λογογραφικοῦ θησαυροῦ ΙΖ' (1952) 174-175.

1

(α)

Ποίημα Κ. Ἀριστείου

Ἐν Βρασσοβῶ τῇ 15/27 Ἀπριλίου
1822

Ἐπιστολὴ

πρὸς τοὺς γνησίους υἱοὺς τῆς Ἑλλάδος, κατὰ
τῶν Τουρκοφύλων χριστιανῶν,
τουρκολατρῶν ἐπονομασθέντων.

Τίς ἐξ ὑμῶν, ὦ Ἕλληρες, ἤθελεν ὑποθέσει,
πρὸς Ἑλληνα τίς ἐπιχειροῖ σήμερον νὰ ἐκθέσῃ
φρεσῶν ἄνδρῶν χριστιανῶν τὴν ἄπληστον μανίαν
κατὰ Ἑλλήνων τῶν λαμπρῶν, καὶ τὴν τουρκολατρεῖαν,
μάλιστα εἰς προύστισιν κατώδενον, ἀθλίαν,
ἣτις δὲν ἐπιδέχεται ποσῶς κατηγορίαν;
τὸ ἐναντίον, μάλιστα, ἔχει μεγάλην χρεῖαν
τῆς προτροπῆς πρὸς τὰ καλά, μίσους πρὸς τυραννίαν;
Ἄλλ' ὅμως, φεῦ! ὦ οὐρανέ, νῦν, κατὰ δυστυχίαν,
ὑπάρχουσι τινὲς θνητοὶ ζητοῦντες τυραννίαν.
Χριστιανοὶ μὲν λέγονται, Χριστὸν πλήρῃ ἀγνοοῦσι,
τὴν ἱεράν, ἰκόνι του ἀπαύστως δοσσημοῦσι.

2 Θρησκεία, Γένος, δι' αὐτοὺς εἶν' πράγματα χαμένα.

Ἐλευθερία καὶ πατρις εἶν' πάντῃ μισημένα.
Φιλοπατορία τί ἐστὶ τελείως δὲν ἠξέεργον
εἰς τὰ τοιαῦτα εἶν' κωφοί· σκέπτονται νὰ ἐφεύρουν
τὸ πῶς νὰ βλάψουν οἱ κακοί, φεῦ! τοὺς ὁμογενεῖς των
(ἡ θεία δίκη ἄμποτε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των).

Ἄν θοιάμβον ἑλληρικόν, Ἑλλήνων νίκην μίαν
κατὰ Τουρκῶν ἀκούσωσι καὶ τύχην ἐναντίαν,
εὐθὺς ὡς τίγρεις μαίνονται, ὡς λύκοι λυσσασμένοι
νὰ καταφάγουν Ἑλληνας, οἱ τοὺς καταπραμένοι!
Τρέχουν στοὺς δρόμους πανταχοῦ τὸ πρᾶγμα ν' ἀνιμώσουν,
φρενολογοῦντες τ' ἀληθὲς παντοίως ν' ἀγαιρέσουν
μὲ γράμματα ἐπίπλαστα, συλλογισμοὺς ἀχρεῖους,
μὲ κρίσεις των τὰς πονηρὰς καὶ τροποὺς τοὺς δολίους
ὥστε, ἂν τις φιλογενῆς, κατὰ κακίην του τύχην,

(α) Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν μηδισόντων χριστιανῶν.

- τινὰ ἐκ τούτων καθ' ὁδὸν ἤθελεν ἐπιτύχει,
 ὡς διψασμένη ἔλαφος ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ
 εἰς ποιὰ νερὰ εὐρίσκονται πατριωτῶν τὰ πάθῃ,
 τὸν ἐρωτήσῃ κατηφῆς μὲ ἡμαγμένον στήθος,
 ὁ τουρκολάτρης πάραυθα, μὲ τὸ πικρὸν τοῦ ἤθους
 τοιαῦτα ἀποκρίνεται πρὸς τὸν ὁμόθρησκόν του
 ἀντιμαχόμενος πικρὰ τὸν πλάστην καὶ θεόν του:
- 3 (ἂν αἱ γαζέται εἶν' κακαὶ διὰ τοὺς Μουσουλιμάνους)
 ἀδὲν ξέρω τί νὰ σέ εἰπῶ· ἐγὼ μ' αὐτοὺς τοὺς πλάνους,
 αὐτοὺς δὰ τοὺς ἐταίρους σου, δὲν ἔχω μὲν φιλίαν,
 πλὴν ἀπ' τὰ κάτω ἀρεκτὴν ἔχω πληροφορίαν,
 πὼς ἀχαμνὰ τὰ ἔχουσιν οἱ Ἕλληνες ὡς τώρα·
 ἄχ! πότε, πότε θὰ ἔλθῃ ἡ πεπρωμένη ὥρα
 ἐξολοκλήρου νὰ χαθῇ αὐτὴ ἡ ἐταιρεία·
 ἀφόρητος κατήρτησε. Θεέ! τί δυστυχία).
 Αὐτὰ καὶ ἄλλα πάμπολλα τὸ μισρὸν τοῦ στέμα
 (πρὸ νὰ τὸ φᾶν οἱ σκόληκες, ἡ μαύρη γῆ, τὸ χῶμα)
 αὐτὰ ὁ ἀσυνείδητος πρὸς τὸν ἀντικρυνόν του
 δὲν παύει νὰ ξεροβολᾷ, Ἕλληνα ἀδελφόν του.
 ὦ! πόσον εἶναι θλιβερόν, ἐν ᾧ τὰ ξένα γένη,
 Γάλλοι καὶ Ρῶσοι, Γερμανοὶ οἱ σύμπαντες ἐν γένει,
 ὑπὲρ Ἑλλάδος προσπιθοῦν καὶ θέλουσιν τὸ καλὸν της¹,
 νὰ βλέπῃ τις ὁμογενεῖς νὰ θέλουσιν τὸ κακόν της.
 Δημιουργέ ταμμέγιστε! Θεὲ τῶν ἀθανάτων
 Ἕλλήνων προσπατόρων μου, Θεὲ τῶν ἀοράτων
 καὶ ὄρατῶν πλασμάτων σου, τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης,
 ἡλίου καὶ σελήνης τε καὶ κτίσεως ἀπάσης,
- 4 πῶς ἔπλασες τὸν ἄνθρωπον νᾶχῃ τοιαύτην φύσιν
 νὰ ρέπῃ εἰς τὰ χεῖριστα μὲ πλειοτέραν κλίσιν. (α)

(α) Ἀναγνώστα, μὴν ὑποθέσης ὑπερβολὴν τὰ γραφόμενα· ἂν εἶχες τὴν τιμὴν νὰ πιάθῃς ὅσα ἔπαθον τὰ διασποθέντα λείψανα τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, ἂν ἐβλεπες ὅσα εἶδον καὶ ἂν ἤκουες ὅσα ἤκουσα, ἤθελες κηρύξει, ὅτι ἀδυνατεῖ κάλαμος νὰ ἱστορήσῃ ἀξίως τοιοῦτους σημαντικοὺς διὰ τὴν κακίαν χαρακτῆρας. Φίλοι, μὰ τὴν πατρίδα, εἰς Τρανσυλβανίαν εἶδα Μιρδίζοντας Ἕλληνας τοιοῦτους καὶ ἤκουσα τοιαῦτα ὅπου διὰ τὸ ἄτοπον ἀνατέλλομαι νὰ τὰ ἐκστομίσω.

1. Ἀρὰ γε ὑπονοεῖ τοὺς φιλέλληνας ἢ ἐπλανᾶτο πιστεύων ὅτι αἱ Εὐρωπαϊκὰ κυβερνήσεις ἔσαν εὐμενεῖς ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ὑποθέσεως; Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1822, ὅταν ὁ Ἀριστίας συνέθεσε τὸ ποίημα τοῦτο, ἡ ἐπίσημος Εὐρώπη δὲν εἶχε δώσει εἰσέτι δείγματα συμπαιθείας ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος.

(α) Πόνημα Β. Αριστίου.

Σε Βρασσαί, 15^{ης} / 27^{ης} / 1822.

Επιστολή

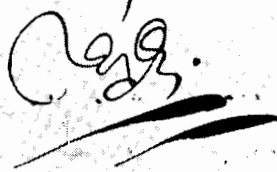
σπεύ' ἢ γρηγορῶς ἔχ' ἵνα δὲ εὐχόμενος καλῶ
 ἴωι τὸν τρυφερόν σου χριστιανόν.
 τρυφεροῦ ἐπονομασθέντων.

Ὅτι ἐγὼ ἵκνουμαι ἑλλάδι! ἴδεναι ἰσχυρῶς,
 εὖ ἔστω ἡς ἐσθλῆς ἀρετῆς καὶ ἰσχυρῶς,
 ἡχοῦ ἀδελφῶν χριστιανῶν δι' ἀσχητοῦ κρείων,
 καλῶ ἐγγύων καὶ πατρῶν, καὶ τῶν τρυφεροῦν,
 καὶ ἡμεῖς δὲ σφίσι καλῶν καὶ ἀδελφῶν.
 ἴδεναι δὲ ἀδελφῶν σου καὶ ἰσχυρῶς,
 ἐκείνων ἡμεῖς ἐγὼ καὶ ἡμεῖς καὶ
 δὲ σφίσι καὶ καλῶ καὶ ἰσχυρῶς καὶ ἰσχυρῶς,
 ἐγγύων σου! ἴδεναι! καὶ καλῶ καὶ ἰσχυρῶς!
 ἰσχυρῶς καὶ καλῶ καὶ ἰσχυρῶς καὶ ἰσχυρῶς!
 καὶ καλῶ καὶ ἰσχυρῶς καὶ ἰσχυρῶς!
 καὶ καλῶ καὶ ἰσχυρῶς καὶ ἰσχυρῶς!

(α) ἰσχυρῶς καὶ ἰσχυρῶς καὶ ἰσχυρῶς καὶ ἰσχυρῶς.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ ποιήματος τοῦ Ἀριστίου Ἄ' Επιστολὴ πρὸς τοὺς γνησίους υἱοὺς τῆς Ἑλλάδος,
 κατὰ τὸν τρυφερόν σου χριστιανόν, τρυφεροῦ ἐπονομασθέντων.

ἐξηνεν· ἴαυα ἀδύασι· κῆδοι σοὶ ἄσσοι.
 εἰσόχασοι εἰσοδύσῃ· ἐνδύθουαυ μαγῆσοι!
 Δύελα κατὰ ἰσοκαλίω· μελαί ἀγορῆσας
 ἀδύλαχθῶρα ἀφροῦ· ὄφισοι ἀγῶνας!
 Δύε ἀκροδύαμα ἀδύλαί σοδοδῶα
 μετὰ γροῦσαί ἐνδύθου· λαί ἀγορῆσας.
 Δύε εἰ ἀφροδύαμα ἀδύ ἀσο κροῦσα,
 δάια ἀδύλοχθῶρα ἀδύ ἀφρο· δῶα ἐνοῖας.
 Νεῖ ἀφροῖ, ἀδύθῶρα ὄφισοι· δῶα ἀφροδύαμα!
 ἢ ἀδύ καυῶ, λαί καυῶ, ἀδύ ἀσοδύοι δῶα!
 ἀδύθῶρα ἀδύθῶρα ὄφισοι ἀφροδύαμα,
 ἀφροδύαμα ὄφισοι δῶα ἐνδύθῶρα.

(*Ἴσως κί' αὐτὸ νὰ ἔγινε διὰ κανένα τέλος·
ἐγώ, Θεέ μου, τ' ἀγνοῶ*). Τί ἀπρακτεῖ τὸ βέλος,
τὸ βέλος τὸ ὀξύτατον ὀργῆς τῆς θεϊκῆς σου,
ὀργῆς τῆς ἐκδικητικῆς; Θεέ, οἱ κερανοὶ σου
πότε θὰ πέσουν κατ' αὐτῶν τῶν νέων ὑβριστῶν σου,
τῶν λατρευόντων ἀναιδῶς τὰ πλήθη τῶν ἐχθρῶν σου;
"Ὡ αἰσχρός! "Ὡ χαμέρπεια! "Α δύσμοιρος Γραικία,
ὅποια εἰς τοὺς κόλπους σου αἰμοτροφεῖς θηρία.
"Ὡ ὑφιπέτα "Απολλων, σὺ τοῦ παντός ἡ δόξα,
πῶς καταδέχεσαι αὐτὰ τὰ φωτοβόλα τόξα
νὰ ρίπτῃς ὑπὲρ ἀσεβῶν; "Ὡ τί μακροθυμία
οὕτως νὰ ἀνταμείβεται πρὲπ' ἡ ἀχαριστία
τοιούτων, οἵτινες ποθοῦν τὴν λάμπην σου νὰ σβύσουν
κ' εἰς χάος ἀχανέστατον νὰ σὲ καταβυθίσουν.

- 5 "Αχ! Φοῖβε, μένω ἐκθαμβος, πῶς δὲν ἀλλάζεις δρόμον
σύ, πὸν παρῶν φέρεις χαράν, ἀπὼν δὲ φέρεις τρόμον.
Σὲ Πόσειδον, σᾶς Αἰῶλοι, σᾶς τοῦ παντός στοιχεῖα
νὰ σᾶς νοθρώσῃ, γίνεται, ἡ μαύρη ληθαργία·
ἐσεῖς νὰ ὑποφέρετε νὰ πλέωσιν ἐμπρὸς σας
ἐπὶ ὑδάτων ὑβριστῶν τῆς φύσεως μητρὸς σας.
Σὺ Γῆ, πὸν πάντοτε ροφᾶς μᾶλλον τοὺς ἀνευθύνους,
σὺ πρέπει νὰ περιορᾶς τώρα τοὺς ὑπευθύνους;
Σὺ δὲ Πανδώρα ἡ λαμπρά, σὺ μῆτεο θειοτάτη
ἐμψύχων καὶ ἀψύχων τε βασίλισσα φιλάτη,
ἐσὺ πὸν ἄρχεις πανταχοῦ, ποικιλωτάτη φύσις
καὶ νόμους διορίσασα εἰς κάθε τι ἐπίσης,
φιλοτιμεῖσαι ἄδολη νὰ τοὺς διατηρήσῃς
κί' ὄλους ἀπλῶς τοὺς ἐπὶ γῆς νὰ τοὺς εὐεργετήσῃς,
τώρα νὰ σφάλῃς γίνεται; Βαβαί! τί ἀνομία,
ὅποια φεῦ! παρεκτροπή, ὅποια βλασφημία·
τόσοι αἰῶνες πέρασαν, δὲν ἔπραξες τοιοῦτον
κοινοβλαβέστατον κακόν, ὀλέθριον τοσοῦτον.
Σὺ εἰς τὸν τρέχοντα λαμπρὸν αἰῶνα τῆς εὐκλείας,
αἰῶνα τὸν περικαλλῆ, αἰῶνα εὐτυχίας,
- 6 καθ' ὃν ὁ "Αρης μὲ πληθὸν ἠρώων, ἡμιθέων,
ἐξ οὐρανοῦ ὡς κεραυνὸς ὄρμᾳ κατ' ἀντιθέων,
ὡς ἕνας πάνθηρ φονικὸς νὰ σφάζῃ καὶ νὰ θύσῃ
ναοὺς Χριστοῦ τοὺς ἱεροὺς ἐπιθυμῶν ν' ἀγνίσῃ,
εἰς αὐτὴν βοιλούμενος ἐκ τῶν πολλῶν τριβόλων

νὰ καθαρῖση εὐπρεπῶς τριβόλων ἰοβόλων,
 ἐνῶ αἱ Μοῦσαι ἴπτανται εἰς νέον Ἑλικῶνα
 νὰ ἀναλάμψουν δεύτερον στὸν τρέχοντα αἰῶνα,
 ἐνῶ ὁ μέγας Ποσειδῶν τὴν τρῖαιναν σηκώνει
 καὶ ποταμοὺς καὶ θάλασσαν εἰς μὴν ροπὴν θολῶνει,
 ἐνῶ ἡ ἄνασσ' Ἀθηναῖαν τὸν δρόμον τῆς ἀλλάζει
 κρατοῦσα τὴν αἰγίδα τῆς ἤτις τὸ πᾶν σκεπάζει,
 κ' ἀπὸ τὴν Λύσιν ἀπετᾶ καὶ τρέχει στὰς Ἀθήνας
 νὰ ἐξορίσῃ ἀπεκεῖ τοὺς μιαινοὺς κηφῆνας,
 ἐν ᾧ οἱ Μιλτιάδαι μας τρέχουν στὸν Μαραθῶνα
 νὰ τιμωρήσουν τὸν ἐκεῖ βάρβαρον ἀλαζόνα,
 ἐν ᾧ ὁ νέος Ὀδυσσεὺς ἐν πράξει Λεωνίδης
 στὰς Θερμοπύλας τὰς λαμπρὰς ὡς τρομεροὺς Πηλείδης
 βαρβάρους θύει ἀπνευστὶ δυνάμει τῆς ρομφαίας,
 ἀνανεῶνων τὴν τιμὴν τῆς μάχης τῆς ἀρχαίας,
 ἐν ᾧ τὰ πάντα κατ' εὐχὴν ἀρχίζουσι νὰ τρέχουν,
 τυράννων δὲ τὰ αἵματα τὴν γῆν νὰ καταβρέχουν,
 7 ἐσθ' θεὰ μ' εἰς ἄτοπα τώρα νὰ καταστήσῃς
 καὶ πράγματα ἀφύσικα ἐσχάτως νὰ γεννήσῃς.
 Σὺ τουροκολάτρως εἰς τὴν γῆν τώρα νὰ ἀναδύσῃς,
 τὰς μούσας καὶ Ἀπόλλωνα μὲ τούτους νὰ ὑβρίσῃς.
 Τί ἔβρις φεῦ! τί νὰ εἰπῶν πῶς νὰ σὲ βλασφημήσω...
 σιγὴ εἶν' τὸ καλύτερον, νὰ μὴ σὲ πιροοργίσω.
 Ἄλλοίμονον! ἀπέκαμα... ἃ δύσμοιρον κονδύλι.
 καὶ σὺ ἐκπίπτεις τῆς χειρός; Τί, δὲν σ' ἀρκεῖ ἡ ὕλη
 ὅπου συγγράφεις ἄθλιον; Πλὴν τί, καὶ τὰς θαλάσσας,
 τοὺς ποταμοὺς καὶ ρύακας καὶ τὰς πηγὰς ἀπάσας,
 ἂν ὁ δημιουργὸς αὐτῶν τὰς ἐπλαττε μελαίνας
 ἀντὶ μελάνης, βέβαια ἤθελες πεῖ «κανένας
 ποτέ, ποτέ δὲν δύναται ἀξίως νὰ συγγράψῃ
 τουροκολατρῶν τόσα κακὰ κ' εἰς ἐν νὰ τὰ συνάψῃ».
 Τότ' ἤθελες προφασισθῆναι πῶς δὲν σ' ἀρκεῖ ὁ χάρτης
 καὶ πολυτρόπως ἤθελες πάλιν φανῆ ἀντάρτης·
 καὶ ἂν αὐτὸν τὸν οὐρανὸν χάρτην ἤθελες ἔχει,
 ἤθελες μὲ ἀποκριθῆναι «ὁ νοῦς σου δὲν ἀντέχει»
 κ' ὁ κάλαμός σου πῶς μπορεῖ καυμένη Ἀ...¹
 βαβαὶ τῆς ἀπειρίας μου· φεῦ! τί ἀμηχανία.

1. Ἀριστία.

- 8 *Ποῦ εἶσ' ἐσὺ, Δημόσθενες, Ἰσόκρατες, Αἰσχίνη;
Ποῦ εἶν' ἐκεῖν' ἢ γλῶσσα σας ἢ θεία, ἢ πυρίνη;
ᾧ σεῖς τοῦ κόσμου ρήτορες οἱ τῶν χρυσῶν αἰώνων,
φωστῆρες, ὑπερασπισταὶ ἀρχαίων μου προγόνων,
σεῖς κὰν εὐσπλαγχνισθῆτε με, σεῖς ἐλεήσατέ με,
μικρὰ ἐπιχειρήματα ἐσεῖς δανείσατέ με.
Πλὴν τί! μ' ἐπιχειρήματα τὸν χάρτην θὰ γεμίσω;
Οὐχί· τὰς πράξεις κατὰ νοῦν ἔχω νὰ ἱστορήσω.
Λοιπὸν χωρὶς ἀναβολὴν γρήγορα ἄς ἀρχίσω
τουρκολατρῶν τὰ ἄπειρα κακὰ νὰ ἀριθμήσω.*

- Οὐδεὶς ὑμῶν δὲν ἀγνοεῖ τοὺς Ἱερολοχίτας
(σκοπὸν δὲν ἔχω νὰ εἰπῶ καὶ διὰ Ἀλβανίτας,
τοὺς ψευδωνύμους δηλαδή, γνωσταὶ μὲν αἱ κακίαι
ὁποίας αὐτοὶ ἔπραξαν καὶ τόσαι ἀδικίαι).
Εἰς τῶν Ἱερολοχιτῶν καὶ μέτοχος ἐκείνων¹
τῶν εὐγενῶν δυστυχιῶν, εὐγενικῶν κινδύνων,
διασωθεῖς μὲν δυστυχῶς τοῦ Ἄρεως πεδίου
ἰπὸ τὸν τότε πόλεμον τὸν τοῦ Δραγατσανίου,
ὅστις ἐν ᾧ μὲν ἔτρεχεν εἰς τὸν ὑπὲρ πατρίδος
ἀγῶνα, μέγαν ἔνδοξον ὡς τέκνον Ἑλληνίδος,
9 ποσῶς δὲν συλλογίσθηκεν ἂν ἔχη ἢ μητέρα
ἢ καὶ κανένα συγγενῆ ἢ φίλον ἢ πατέρα,
(διότι λέγει ὁ καλὸς καὶ μέγας Τιμολέων
«πρῶτον ὑπὲρ πατρίδος δεῖ, ἔπειτα τῶν γονέων»),
ἀφοῦ δὲ εἶδεν ἐν ροπῇ ἐκεῖ πρὸ τῶν ποδῶν του
ἐξαπλωμένους τοὺς κορμούς ἑλλήνων ἀδελφῶν του,
εἰς λύπην ἐβυθίσθηκεν ὁ ἄθλιος σχετλίως,
τότ' ἐνθυμήθη τοὺς γονεῖς καταπληχθεῖς καιρίως.
Ἄ λογισμὸς πὼς ἄφενκα θ' ἀκούσουν οἱ γονεῖς του,
(καθὼς τῷ ὄντι ἔγινε· τινὲς ὁμογενεῖς του
φίλοι του ἐπιστήθιοι, δὲν ἔλειψαν νὰ χάσουν
μήτε στιγμήν κ' εἰς Βρασσοβὸν ἀμέσως νὰ προφθάσουν
τὴν ἀγγελίαν τὴν πικρὰν πὼς «ὁ μονογενὴς σας
υἱὸς σας ὁ παμφίλτατος, τελείως μὴ θελήσας (α)*

(α) Τινὲς λιποτάκται συστρατιῶται του, σωματοφύλακες τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἱερολοχι-
τῶν πρίγκιπος Νικολάκη Ὑψηλάντη.

1. Ὁ Ἄριστίας ὑπονοεῖ ἑαυτόν.

- ποῖν τοῦ πολέμου μὲ ἡμᾶς νὰ συνακολουθήσῃ
 εὐθὺς ἀπὸ τὸ Ρύμνικον, ἀλλὰ ν' ἀνδραγαθήσῃ
 ποθήσας, ἤδη κείτεται ἐν τῷ Δραγατσανίῳ
 μακρὸς πλατὺς ἐν τῷ ἐκεῖ τοῦ Ἄρεως πεδίῳ))
 ὅτι ἀνδραποδίσθηκε καὶ μὲ τὸν ἀρχηγόν του
 αἰχμάλωτος ἀπάγεται ἀπὸ χειρῶν ἐχθρῶν του,
 ὁ λογισμὸς, πὼς ἄφενκτα τοῦτο θὰ τοὺς λυπήσῃ
 καὶ πιθανὸν παράωρα στὸν ἄδην τοὺς βυθίσῃ,
 10 μετὰ τὴν μάχην ἔδραμε νὰ τοὺς προφθάσῃ ζῶντας
 μήπως ἀργήσας ἔπειτα εἴβῃ αὐτοὺς θανόντας.
 Ἐλθὼν λοιπὸν εἰς Βρασσοβὸν εὐρίσκει τὴν μητέρα
 ἐκπνεύσαν τὰ λοίσθια, τὸν δυστυχῆ πατέρα
 στένοντα καὶ δακρύνοντα, μᾶλλον ἀπελπισμένον,
 ζῶντα, πλὴν ὄχι ζωντανόν, σχεδὸν νενεκρωμένον!
 Ὅποια ἀναπόλησις, φίλοι, ὅταν ἐμβήκεν
 ὁ νέος εἰς τὸ σπῆτι τοῦ καὶ τοὺς γονεῖς εὐρήκε,
 συνέβη ἐν παράδοξον· λέξιν νὰ ἐκστομίσει
 τελείως δὲν ἠδύναντο, κοντὰ νὰ παραλύσει.
 Ἀπενεκρώθη ὁ υἱός, οἱ δὲ γονεῖς κυττάζουν,
 κλαίουν αὐτοί, κλαίει αὐτός, κ' οἱ τρεῖς ὁμοῦ στενάζουν.
 Ὁ μὲν υἱὸς στοὺς πόδας των πίπτει μὲ παραζάλην,
 αὐτοὶ τὸν ἀγκαλιζονται κ' ἀπὸ χαρὰν μεγάλην
 τὸ πρόσωπόν του βρέχουσι μὲ ποταμοὺς δακρῶν,
 παρηγορίαν βρίσκοντες στὰ πλήθη τῶν πικρῶν·
 ἀφ' οὗ δὲ κατησπάσθησαν τὸν νεογεννημένον
 υἱόν, τὸν ζῶντα δι' αὐτούς, πλὴν κατ' αὐτοὺς χαμένον,
 ἀφ' οὗ τέλος ἠσύχασαν, εἰς τὸν Ἄλλε (α) ἐβγαίνει
 ὁ ρηθεὶς νέος, νὰ ἰδῆ κακὸ πὸν τὸν προσμένει.
 Ἐβγαίνει, λέγω, στὸν Ἄλλε μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας
 (ὃ πόσον εἶχε δι' αὐτὸν μαυρίσει ὁ αἰθέρας)
 11 νὰ ἀνταμώσῃ φίλους του, μ' αὐτοὺς νὰ συνθρονήσῃ
 Ἑλλήνων τὰ μαρτύρια, δεινὰ νὰ ἀριθμήσῃ.
 Αἰφνης ἐνταῦθα ἀπαντᾷ ἄνδρας ὁμογενεῖς του,
 Ἑλλήνας, Λάκας καὶ λοιποὺς θρησκείας ἐδικῆς του,
 πὸν τὸν κυττάζουν βλοσυρὰ, μὲ ὄμμ' ἀγριωμένον,
 ὄμμα τὸ φύσει βάσκανον, ὄμμα κατηραμένον·

(α) Ἄλλε ὀνομάζουσι τὸν ἐν Βρασσοβῷ τόπον τῆς περιδιαβάσεως.

συγχρόνως καὶ τὸν ἐρωτοῦν ἂν ἔκαμε Ζαβέρα (α)
 (ποὺ νᾶχουν οἱ κατάρτοι πάντα κακὴν ἡμέρα)
 πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ τινὰς ἀκούει κακοβλάχους
 μὲ Ἕλληνας συμπάλλοντας, ὡσὰν τραχεῖς βατράχους,
 τραγοῦδι τὸ ἀντίστροφον: «Δεῦτε παῖδες Ἑλλήνων» (β)
 πρὸς ἐμπαιγμὸν καὶ φανλισμὸν πατριωτῶν δυστήνων
 καὶ ἄλλους νὰ τὸν λέγουσι: «Τὴν Πόλιν τὴν ἐπήρες;»
 (ποὺ νὰ παρθοῦν τὰ μάτια των, οἱ πόδες καὶ αἱ χεῖρες).
 Τέτοια πολλὰ καὶ ἕτερα γελῶντες ἐρωτοῦσαν
 οἱ τῆς ἀγχόνης ἄξιοι· (ὡσὰν νὰ ἀγνοοῦσαν,
 ὅτι τοιούτων ἢ ἰσχύς, τοιούτων ἢ ἀνδρεία
 νέων ἐφήβων, οἵτινες εὐθὺς ἀπ' τὰ σχολεῖα
 ὄπλα εἰς χεῖρας δράξαντες ὑπὲρ ἐλευθερίας
 εἰς τὸν ἀγῶνα ἔτρεξαν καὶ ἄνευ ἐμπειρίας,
 12 εἰς ἄλλο δὲν συνίστατο εἰμὴ στήν προθυμίαν,
 εἰς τὴν καλὴν προαίρεσιν καὶ ἄτρομον καρδίαν·
 δι' ἃ καὶ εἶναι πάντοτε μᾶλλον ἐπαινετέοι
 παρὰ ὡς θέλουν οἱ κακοὶ νὰ εἶν' κατακριτέοι.
 Ὁ νέος ὡς τὰ ἤκουσε, κοντὰ νὰ ξεψυχήσῃ
 ἐνόμισεν ὅτι ἡ γῆ μέλλει νὰ τὸν ροφήσῃ
 καὶ παρευθὺς ἐβόησε: «Θεέ, ἐλέησόν με,
 σὺ Ἄθηνᾶ μου πρόφθασον· σπεῦσον, βοήθησόν με».
 Ἐθόλωσαν τὰ μάτια του, ἐθάμβωσε τὸ φῶς του,
 τίς τὸν λαλεῖ δὲν ἔβλεπε καὶ ποῖος εἶν' ἐμπρὸς του.
 Βουβάθηκε καὶ ἔμεινε νεκρὸς καὶ παγωμένος
 ἀπὸ ἰδρωῶτα τὸν ψυχρὸν καταπεριχυμένος.

(α) Ζαβέρα, λέξις βουλγαρική σημαίνουσα τό, διὰ τὴν πίστιν. Τότε δὲ ἐλέγετο καταχρηστικῶς: ἔκαμες ζαβέρα; δηλ. ἔκλεψες;

(β) Ἔλεγον: Δεῦτε παῖδες Ἑλλήνων, στὰ βουτζιά¹ μὲ τὸν πελίνον².

1. βουτζι=βαρέλι.

2. pelin (πελίνον)=κοκκινέλι· οἶνος ἐρυθρόχρους παραγόμενος εἰς Φοιξάνιον· πίνεται πολὺ τὸν μῆνα Μάτιον.

Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ εἰρωνικῆς παραποιήσεως τῆς ἀποδιδομένης εἰς τὸν Ρήγγαν Βελενστινιλῆν ἢ τινὰ ἐκ τῶν ὁπαδῶν του «Ἑλληνικῆς Μασσαλιώτιδος», (ἡ ὁποία συνετέθη κατ' ἀπομίμησιν τοῦ γνωστοῦ ἐπαναστατικοῦ ἄσματος τοῦ Rouget de l'Isle):

«Δεῦτε παῖδες τῶν Ἑλλήνων
 ὁ καιρὸς τῆς δόξης ἦλθεν,
 ἃς φανῶμεν ἄξιοι ἐκείνων
 ποὺ μᾶς δῶσαν τὴν ἀρχήν...».

« Ἀλλοίμονον, ἐβόησε, δεινὴ ἀπελπισία.
Ἑλλάς! Ἑλλάς! τλήμων Ἑλλάς! οὐαί σοι Ἀ(ριστεία)»¹.

Τόσα ὁ νέος, καὶ εὐθὺς τὸν δρόμον του ἀλλάζει
χωρὶς νὰ τοὺς ἀποκριθῇ πλὴν μέσα του νὰ βράζῃ·
ἄρχισεν ἢ ἐκδίκησις καὶ οὕτως τελευταῖον
ἐκλείσθη εἰς τὸν οἶκον του, χωρὶς νὰ ἔβγῃ πλέον
εἰς τὸν Ἑλλάδα εἰς τὰς ἐορτὰς νὰ περιδιαβάσῃ
μήπως ἰδῶν τοὺς δαίμονας τὸ λογικὸν του χάσῃ.

- 13 Ἄλλ' ἄραγε ἂν ἤθελα εἰς ὅλ' αὐτὰ κομφεύσει,
ὁ οὐρανὸς μὲ κερανοῦς δὲν θέλει μὲ παιδεύσει;
Ἄρα δὲν κατατάττομαι εἰς τὴν οὐρὰν ἐκείνων,
οὔτινες μόνον τ' ὄνομα ἔχουσι τῶν Ἑλλήνων;
Δὲν εἶμαι Ἑλληὴν βέβαια ἀνίσως σιωπήσω,
καὶ κἂν μὲ λόγους τοὺς κακοὺς δὲν καταπολεμήσω.
Ἄς μὴν ἀργοπορῶ λοιπὸν, ἀλλὰ ἄς ἀρχινήσω
ἐκ τῶν πολλῶν τουρκολατρῶν ἓνα νὰ ἐρωτήσω.
— Λέγε μοι τοίνυν μαρὰ ψυχὴ ἀχρειαστάτη,
τουρκόφυχε, αἰμοχαρῆ, ψυχὴ χαμερπεστάτη,
ἔνεκα τίνος οἱ καλοὶ νέοι πεπαιδευμένοι,
ἐκεῖνοι οἱ Ὀδεσσινοί, νέοι πεπολισμένοι,
Ἑλλάδος τέκνα τὰ πιστά, οἱ Ἱερολοχῖται
τόσον δεινοπαθήσαντες ὡς ἄλλ' Ἰσραηλῖται,
τὰ κτήματα ἀφήσαντες, τοὺς οἴκους, τὰς μητέρας,
τοὺς ἀδελφούς, τὰς ἀδελφάς, ἀγαπητοὺς πατέρας,
εἰς χώματα εἰσδύσαντες αὐτὰ τῆς ἀφθονίας,
τῆς Μολδαβίας τῆς καλῆς καὶ τῆς Οὐγγροβλαχίας,
χωρὶς τὰ πρὸς ζωόρκειαν, κατατυραννισμένοι,
πρὸ τοῦ θανάτου μάλιστα, ἡμέρας πεινασμένοι
- 14 στὸ τέρμα ἐμφανίσθησαν οἱ πάντες τοῦ σταδίου
σ' ἐκεῖνον τὸν ἀσήμαντον κάμπον Δραγατσανίου
καὶ ἄφησαν τὰ ἱερὰ καὶ θεῖα λείψανά των,
ἀναδειχθέντες ἄξιοι βλαστοὶ τῶν ἀθανάτων;
Οἱ ἱκανῶς πληρώσαντες μὲ ἄκραν προθυμίαν
τὴν τῶν προγόνων ἐντολήν τὴν σεβαστὴν καὶ θείαν,
τὸ «μάχου ὑπὲρ πίστεως μάχου ὑπὲρ πατρίδος»
ὁποῦ ἐπρόσταξ' ἢ Ἑλλάς, τὸ στόμα βασιλίδος,
μὲ τὴν ψυχὴν των μάλιστα νικήσαντες ἀνδρείως

1. Ἐν τῷ χφ μόνον τὸ ἀρχικὸν κεφαλαῖον Α μετὰ παύλας (Ἄ—).

- ὄλοι ἀπεθεώθησαν καὶ ζῶσιν αἰωνίως.
 Πλὴν δὲν ἐτελεσφόρησαν διὰ ἀπροοράτους
 συμβάσας περιστάσεις των, δεινὰς καὶ ἐπαράτους.
 Ἄχ! ὁ πικρὸς ἐγωϊσμός καὶ ἡ κακοδοξία
 εἶναι τὰ μόνα αἷτια ποὺ ἔγιναν θυσία
 τόσοι καὶ τόσοι εὐγενεῖς, νέοι πεπαιδευμένοι,
 νέοι μὲ προτερήματα, μὲ ἦθη στολισμένοι.
 Ἄχ! ἐν μικρὸν ἀνδράποδον, ἐν μισημένον τέρας,
 ὁ Καραβιάς, τὸ κνώδαλον, ὁ ζόφος τῆς ἡμέρας,
 ὁ κλέπτῃς ὑπὸ τ' ὄνομα Γραικός, ἀνάθεμά τον,
 εἰς τὴν σφαγὴν ἐπέσυρε τὸ πλῆθος τῶν προβάτων.
- 15 Τὸ ἔκτρομα, ἂν ἤκουε Γεώργιον¹ τὸν θεῖον,
 ἀφεύκτως ἤθελε σωθῆ ἐν πλῆθος ἱερείων·
 ἀφεύκτως τόσοι εὐγενεῖς ἤθελον ἐπιζήσει
 ἢ καὶ ἐκεῖ ποὺ ἔπρεπε ἤθελον τελευτήσει. (α)
 Μὲ πόσον ζῆλον, οὐρανέ, ἔτρεξαν στὸν ἀγῶνα.
 Τίς νὰ πιστεύσῃ, τίς ποτὲ στὸν τρέχοντα αἰῶνα,
 νέοι, πολέμου ἄπειροι, τοσοῦτον νὰ τολμήσουν
 νὰ προτιμήσουν θάνατον, ζωὴν νὰ ἀψηφήσουν.
 Τὸ «Δεῦτε» μόνον ἤκουσαν καὶ ἔτρεξαν δρομέως
 ἢ νὰ σπαράξουν τὸν ἐχθρὸν ἢ νὰ χαθοῦν εὐθέως.
 Κατὰ ἱπέων οἱ πεζοὶ ἔτρεχον θαρσαλέως
 καὶ κυκλωθέντες θλιβερὰ ἐμάχοντο γενναίως.
 Κοινὴ φωνὴ ἤκούετο κτεινόντων κτεινομένων
 μεταξὺ κρότων καὶ βοῶν βαρβάρων βρυχωμένων.
 Τὸ «πατριῶται Ἕλληνες, νὰ μὴ παραδοθῶμεν,
 ἀποθανεῖν καλύτερον παρὰ νὰ σκλαβωθῶμεν»,
 τοιαῦτα παιανίζοντες οἱ ἥρωες ἐκεῖνοι,
 ὦ! τί ἡμέρα ἀποφράς, τί θλιβερὰ ὀδύνη·
- 16 τί μοῖρα μαύρη σκοτεινὴ! τί ὥρα ἀπενκταία.
 Οἰκτρὰς φωνὰς ἐκπέμποντες, ἀλλ' ὅμως θαρραλέα
 τὸ «δέξον, φίλη μου πατρίς, τὰς ὑπὲρ σοῦ θυσίας·
 βλέπε μας, ἀποθνήσκομεν ὑπὲρ ἐλευθερίας».

(α) Εἰς τὴν κρισιμοιάτην ἐκείνην περίστασιν, Καπετὰν Γεωργιάκης ὁ Ὀλύμπιος ἐναντιώθη εἰς τὴν τοῦ ἀνοήτου Καραβιά ἀπροστόχαστον κίνησιν, προβάλλων λόγους στρατηγικούς καὶ ἐπιμένων ν' ἀναβληθῆ ἡ μάχη διὰ τὴν ἐπομένην· ἀλλ' ὅμως ἔσπειρε κατὰ πετρῶν τὸν σπόρον.

1. Γεωργιάκης Ὀλύμπιος.

Τοιαῦτα, λέγω, κράζοντες, τοιαῦτ' ἀντιβοῶντες,
 στήθη τυράννων ἐκμανῶν πολλῶν διαπερῶντες,
 ἀφοῦ μυρίας ἔλαβον πληγὰς θανατηφόρους,
 στῆς τύχης ὑπετάγησαν τοὺς σκληροτάτους ὄρους.
 Ἐξέπνευσαν. Τετέλεσται· φεῦ! τῆς διαφωνίας
 τῶν ὁμοτάτων ἀρχηγῶν καὶ τῆς κενοδοξίας·
 ὡς πρόβατα ἐσφάγησαν διὰ τὴν ἀπειρίαν,
 πλὴν λέοντες ἐφάνησαν διὰ τὴν εὐτολμίαν.
 Εἶπέ μοι τώρα, διατί καὶ πόθεν κινήθεντες
 αὐτοὶ οἱ νέοι οἱ καλοί, πόθεν γοητευθέντες
 παντοῖα δοκιμάσαντες κακά, ταιλιπωρίας,
 κατέλιπον τὰ κῶλα των εἰς χῶματα Λακίας;
 Λέγε μοι, πόθεν κινήθην τὸ τέκνον τῆς Ἑλλάδος,
 ὁ Σοῦτζος ὁ Δημήτριος¹, ὁ λάτρης τῆς Παλλάδος,
 ὁ ἀρετῆς ὑπογραμμὸς κατενθουσιασμένος,
 ὁ ζῶν καὶ μετὰ θάνατον ὑπεροδοξασμένος,
 ὁ τύπος τῆς ὑπομονῆς, ὁ τύπος εὐγενείας,
 ἅμα ἀκούσας τὴν λαμπρὰν φωνὴν ἐλευθερίας,
 τὴν σπάθην δράξας ἔροιψε τὸν κάλαμον εὐθέως
 17 κ' ἐμβῆκεν εἰς τὸ στάδιον τῆς δόξης του ταχέως,
 ὅστις ὡς ἄλλος Ἀχιλλεὺς καὶ φοβερός Πηλείδης,
 τυράννους σφάξας ἀρκετούς, θνήσκει ὡς Λεωνίδης.
 Ἐκεῖνος ἄχ! ποῦ ἔπρεπε πολὺ νὰ ἐπιζήσῃ,
 τὰς ἀρετὰς του τὰς λαμπρὰς νὰ τὰς διαιωνίσῃ·
 ἐκεῖνος ἄχ! καὶ πῶς ἐγὼ ἀξίως νὰ ὑμνήσω
 αὐτὸν τὸν νέον ἥρωα, ἄχ! πῶς νὰ ζωγραφίσω
 ἐκείνην τὴν προῶτητα τὴν ἐνσωματωμένην,
 λάβραν τὴν πατριωτικὴν τὴν καταφλογισμένην.
 Ἄχ! ἔνδοξε Δημήτριε, ποῦ εἶσαι; ποῦ ἐχάθης;
 περὶ ἡμῶν δὲν ἐρευνᾷς; μὴ φίλε, νὰ μὴν πάθῃς.
 Ἄχ! πλέον τίς σὲ ὁμιλεῖ· ἐσὺ μὲ Λεωνίδα
 συνδιαλέξεις ἀρκετὰς ἔχεις καὶ μὲ Πηλείδας.
 Ἰδοῦ... τὸν βλέπω, εἶν' αὐτός, μὲ δείχνει τὰς πληγὰς του·

1. Δημήτριος Ἀ. Σοῦτζος, ἀνεψιὸς τοῦ ἡγεμόνος Μολδαβίας Μιχαὴλ Βόδα Σούτσου. Λόγιος καὶ γλωσσομαθής, εἶχε μεταφράσει τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος τοῦ Ségur, ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τὸν τίτλον: Ἐπιτομὴ τῆς παλαιᾶς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ κυρίου κόμητος Σεργίου καὶ μεταφρασθεῖσα παρὰ Δ. Α. Σούτσου, Ἀθήναι 1836. Μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ἰασίῳ κατετάχθη ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὸν Ἱερὸν Λόχον. Ἐπεσεν εἰς τὴν μάχην τοῦ Δραγατσανίου.

- βαβαί! πῶς στάζει ὁ ἰδρῶς κ' οἱ σταλαγμοὶ αἱμάτων.
 Πῶς στρέφει μεταξὺ ἐχθρῶν, Τουρκῶν τῶν ὠμοτάτων!
 ἢ κόνις ἢ περὶ αὐτὸν εἰς νέφη ὑψωμένη
 καλύπτει τὸν ὀρίζοντα· ὦ νῦξ ἠγρωμένη·
 ὦ θέαμα δυσθέατον... ὦ θαῦμα τῆς προνοίας...
 18 μὴν ἀπατάτε ὀφθαλμοὶ τὸν πόθον τῆς καρδίας·
 αὐτὸς εἶναι... ὁ ἴδιος... ὦ πόσον σκυθρωπάζει·
 τί βλέπω αἶμα χλιαρὸν τὸ ξίφος του σταλάζει·
 ἄχ φίλτατέ μου· δῶσε με μίαν στάλα νὰ ρουφήσω
 τὴν δίψαν μου ὁ ἄθλιος ὀλίγον νὰ δροσίσω.
 Ἄλλ' ὁμως... φεῦ... ἐξέλιπεν... ἐχάθ' ἀπὸ κοντά μου.
 Τί; φάσμα τὸ φαινόμενον; Ματαία ἢ χαρὰ μου.
 Ἄχ! σ' εἶσαι στὰ Ἡλύσια, στὴν λήθην βυθισμένος,
 ἀπ' ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς διόλου χωρισμένος.
 Ποῦ εἶμαι; Ποῦ εὐρίσκομαι; Τί ἔλεγα δὲν ξεύρω·
 ἔχασα τὸ προκείμενον· τώρα πῶς νὰ τὸ εὔρω;
 Naί, διὰ τοὺς Ὀδεσσινούς, ἠξεύρεις σ' ἐρωτοῦσα
 καὶ ἐπιμόνως παρὰ σοῦ τὸν λόγον ἀπαιτοῦσα.
 Naί, Σουτζος ὁ Δημήτριος καὶ τόσοι νέοι ἄλλοι,
 ὅσοι στὴν μάχην ἔπεσον ἡμίθειοι μεγάλοι,
 νὰ μὲ εἰπῆς τὸ διατί μὲ τόσην προθυμίαν
 ὡς χείμαρροι ἐχύθησαν εἰς Βλαχομολδαβίαν.
 Μήπως τοὺς ἔθελξεν αὐτὸ πὺν λέγεις οὐ «ζαβέρα»;
 Σ' ὀρκίζω, ἀποκρίσου με, νάχης καλὴν ἡμέρα.
 Μήπως καὶ πλάτζκες (α) ἄνθρωπε; Ἄλλ' οὗτοι εὐποροῦσαν
 εἰς τὴν λαμιαρὰν Ὀδέσσαν των καὶ μάλιστα πλουτοῦσαν.
 19 Λέγε. Δὲν ἀποκρίνεσαι; Μάθε λοιπὸν προπέτα,
 ἀπάνθρωπε, κατήγορε, κακῶν πικρῶν εὐχέτα·
 μάθε πῶς εἶναι ἓνα πῦρ ὁποῦ ἐνδυναμῶνει
 τοὺς εὐαισθήτους πάντοτε, τοὺς δὲ νωθροὺς τυφλώνει·
 μάθε, εἰν' πῦρ διακαές, εἰν' πῦρ εὐλογημένον,
 εἰν' θεῖον δῶρον φύσεως, τερπνόν, χαριτωμένον.
 τοῦ κόσμου ὅλου οἱ θνητοὶ τὸ σέβονται ἐπίσης,
 τὰ ἔλλογα καὶ ἄλογα, κτίσις ὁμοῦ καὶ φύσις.
 Σὲ ἔτυχε ποτὲ νὰ ἰδῆς ὠραιοτάτους ἵππους
 νὰ τρέχωσιν ἐλεύθεροι εἰς δάση καὶ εἰς κήπους;
 Τοὺς εἶδες πῶς ἀναπηδοῦν κι' ἀπὸ χαρὰν ἀφρίζουν;

(α) Ἡ λέξις πλάτζκα σημαίνει τὴν ἀρπαγὴν.

- Εἶδες τὴν χαιτήν, τὰς οὐράς αὐτῶν νὰ κυματίζουσι;
 Πῶς χρεμετοῦν· πῶς χαίρονται μέσα εἰς τοὺς λειμῶνας,
 πῶς ἄνω κάτω τρέχουσιν εἰς τοὺς βαθεῖς δρυμῶνας,
 πῶς χασμουριοῦνται, πῶς γελοῦν, ἐμπαίζουσι τὸν ἄερα
 καὶ πῶς καὶ τὸν ἀπέραντον περιφρονοῦν αἰθέρα·
 πῶρ πνέουσι τὰ ρουθούνια των· ἢ ὄψις των ἀλλάσσει·
 ποῦ ἄνθρωπος κοντὰ σ' αὐτοὺς ποτὲ νὰ πλησιάσῃ.
 Ὅλους τοὺς κάμπους, τὰ βουνά, ὄλας τὰς πεδιάδας,
 τὰ δάση, τὰ παράλια, τοὺς λόγγους, τὰς κοιλάδας,
 ὡς κτήματά των τὰ θαρροῦν καὶ κύριοι τῶν ὄντων
 νομίζουσι· ἐπαιρόμενοι εἰς τὸν ἡρωϊσμόν των.*
- 20 *Ποῦ πλέον τότε, ποῦ αὐτοὶ νὰ κλίνουν τὸν ἀγχένα
 εἰς χαλινόν, οὐδέποτε, ἢ ἄνθρωπον κανένα.
 Καθεὶς αὐτῶν ὡς βασιλεὺς γενναῖος βασιλεύει.
 ἂν καὶ τετράπουεν, πανταχοῦ ὡς ἥρωες θυμαμβεύει.
 Αἶ ἄνθρωπε, ἐννόησες ὅποια ἢ αἰτία;
 Μάθε ὅποια τις θεὰ εἶν' ἢ ἐλευθερία.
 Ἔχει δὲ τόσας χάριτας ποῦ ὄλας ἂν θελήσω,
 ἢ ὥρα δὲν μοὶ συγχωρεῖ νὰ σὲ τὰς ἀριθμήσω.
 Κάλλος καὶ σχῆμα καὶ μορφὴν, ρώμην καὶ μεγαλεῖον,
 τὸ εὐτολμον, τὸ ζωηρόν, καὶ φρόνημα τὸ θεῖον,
 τὸ ἄτρομον, τὸ σταθερόν, τὴν πίστιν καὶ ἀνδρείαν,
 τὴν καρτερίαν, τὴν ὁρμὴν κ' ἐλευθεροστομίαν,
 πρὸς δὲ καὶ ἄλλας, ποῦ ἐγὼ αὐτὰς νὰ ἐνθυμοῦμαι,
 κί· ἔπειτα ποῦ ὁ ἄνθρωπος πρὸς δὲν νὰ διηγούμαι;
 Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ἡφαιστος θεὸς ἐλευθερίας
 ἐπέσυρε τοὺς εὐγενεῖς υἱοὺς εὐαισθησίας,
 ἐκείνους τοὺς Ὀδυσσινὸς ἐδῶ εἰς τὴν Λακίαν·
 μὴν ζητεῖς ἄλλην νὰ εὐρῆς, ἀπάνθρωπε, αἰτίαν.
 Αὐτὸ τὸ πῶρ ὅπου ἐστὶν διότι ὑστερεῖσαι,
 ὡς μὴ ὑπάρχων φαίνεσαι καὶ εἶσαι καὶ δὲν εἶσαι,
 στοχάσου τί ἀνδράποδον σὲ ἔπλασεν ἢ φύσις,
 ἀφοῦ στὰ ζῶα γενικῶς ἐχάρισεν ἐπίσης,*
- 21 *ἐσένα σὲ ἐστέρησε χαρίσματος ὅποιον!
 ἐλευθερίας τῆς λαμπρᾶς, δωρήματος τοῦ θεῖου.
 Αὐτὴ καθὼς προεῖπον σοι, θεὰ Ἐλευθερία
 ἐν τῇ Λακίᾳ τοῦ θανεῖν αὐτοῖς ἔγιν' αἰτία
 κ' ἰδοὺ ποῦ τὴν ἀπήλαυσαν ἐλεύθεροι θανόντες
 στήθη Τουρκῶν θηριωδῶν πολλῶν διαπερῶντες.*

Ὡς ἥρωες ἀπέθανον· ὦ τί χαρὰ μεγάλη,
 ξίφη βαστῶντες ἔπεσον ὡς Λεωνίδαί ἄλλοι¹.
 Φονεύοντες φονεύθησαν, ὅποια εὐτολμία,
 ὁποῖος ἐνθουσιασμός, τί μεγαλοφυγία.
 Στεφάνους ἤδη πλέκουσιν ὅλα ὁμοῦ τὰ γένη,
 στίχους τοὺς ἐτοιμάζουσιν ὁμογενεῖς καὶ ξένοι,
 τρόπαια ἀνεγείρονται εἰς νέαν Σαλαμίνα
 τῶν νῦν ἡρώων καὶ ποτὲ προγόνων μας ἐκεῖνα,
 καὶ Θερμοπύλαι ἔμπληκτοι μὲ θάμβος ἀτενίζουσιν
 εἰς πρόσωπον ἐκδικητοῦ καὶ μὲ χαρὰν ἐλπίζουσιν
 τῆρ ἄσπονδον ἐκδίκησιν κατὰ τῶν Μουσουλμάνων.
 Ἴδου τὸ αἶμα ἄρχισε νὰ ρέῃ τῶν τυράννων.
 Βαβαί! ὁ Ξέρξης ἄρχισε πικρὰ ν' ἀναστενάξῃ,
 θοιρηεῖ, βροχᾶται, μαίνεται Μαχμοῦτης καὶ σφαδάζει.
 22 Αἰῶνες δόξης ἄρχισαν, καταδρομῆι τυράννων
 καὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν πληθὺς πικρῶν βασάνων.
 Τὰ πάντα φήμη τρέχουσα παντοῦ διαφημίζει.
 Ἑλλήνων νίκας, τέρατα, παντοῦ διασαλπίζει.
 Ἄκοῦς παντοῦ νὰ ἀντηχοῦν οἱ θοιάμβοι Ἑλλήνων
 τῶν πρὸ ἐλέγου, ὦ Θεέ,... ἀθλίων καὶ δυστήνων.
 Ἄκοῦς ἐκεῖ στὰ σύνορα τῆς κραταιᾶς Ρωσίας
 θοιάμβους τοὺς ἑλληνικοὺς φρικτὰς τερατοουργίας.
 Βλέπεις τὸν Ἄθανάσιον² τὸν θαυμαστὸν ἐκεῖνον
 τὸν ἐξ Ἀγραφῶν ἥρωα, τὸ εἶδος τῶν Ἑλλήνων,
 πατῶντα εἰς τὰ πτόματι ἰσπαιρόντων ἐκπνεόντων,
 Τουρκῶν σωροὺς ἐκπέμποντα στὰς τάξεις τῶν μὴ ὄντων.
 Τὸν Κοντογοῦνη³ καὶ αὐτὸν ὡς λέοντα λυσσώδη
 πλήθη ἐπισωρεύοντα Τουρκῶν τὰ μανιώδη.

1. Περιέργων ὅτι ὁ Ἄριστίας δὲν μνημονεύει ὀνομαστικῶς τὸν διαπρεπῆ ὁμότεχνόν του ἠθοποιόν, τὸν ἐξ Ἰθάκης ἐκατόνταρχον Σπυρίδωνα Δρακοῦλην, ὅστις ἔπεσε εἰς τὴν μάχην τοῦ Δραγατσανίου (Κ. Ν. Ράδου, Ἦ Ο Ἰερὸς Λόγος καὶ ἡ ἐν Δραγατσανίῳ μάχη. Ἐν Ἀθήναις 1919, σ. 5 κ.έ. Ἰω. Φιλήμονος, Λοκίμιον Ἱστορίας, τόμ. Β', σσ. 93, 182 κ.έ., 294, 378 κλπ.).

2. Ἄθανάσιος Καρπενησιώτης, ὁ ἐπιλεγόμενος Δουφεξῆς, ἀρχηγὸς τοῦ ἑλληνικοῦ σώματος εἰς τὴν μάχην τοῦ Σκουλενίου, κατὰ τὴν ἐποίαν ἔπεσε μαχόμενος (17 Ἰουνίου 1821).

3. Ἰωάννης Κοντογόνης, Πελοποννήσιος ἐκ Γόρτυνος, χιλιάρχος ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Σκουλενίου.

Τοὺς ἀδελφοὺς Κεφαλληνεῖς¹ τὸν Μέγγλερ² ἠλίαν³,
 ὁμοῦ καὶ τὸν Ἀπόστολον τὸν ἀπὸ Λευκαδίου⁴.
 Τὸν Πιτζακτζῆ Νικόλαον, τὸν Κόντον ἠπειρώτην,
 Σπύρον Δαλόστρον⁵ καὶ Ἰντζὲ ὁμοῦ καὶ Παναγιώτην
 τὸν Σφέλον⁵ καὶ Ἀλέξανδρον καὶ Σοφιανὸν⁶ τὸν Κεῖον
 πρὸς δὲ τὸν Σεβιστόπουλον ἀνδρειωμένον Χῖον·
 23 ἄλλους μὲ αὐτοὺς πεντήκοντα γραιοὺς ἐκλελεγμένους
 ὑπὲρ πατρίδος, πίστεως ἀπαθανατισμένους·
 καὶ βλέπεις θριαμβέοντας ὀλίγους Ἀριστίας,
 βλέπεις σταζούσας αἵματα ἡρώων τὰς ρομφαίας·
 τὸν Προῦτον κοκκινίζοντα καὶ τὴν ἡχὴν ἐκείνην
 ἀκούεις νὰ ἀντιβοᾷ βαρβάρων τὴν ὁδύνην.
 Ἀκοῦς ἐκεῖ τὰ πτώματα, τὰ τῶν τυράννων στίφη
 στένοντα νὰ φωνάζουσι: «μὰ τὰ Ἑλλήνων ξίφη».
 Ἀκοῦς καὶ εἰς Γαλάζιον τοῦ Ἄρεως θυσίας,
 Κοτήρος⁷ τοῦ πολεμιστοῦ τὰς αἵματοχυσίας.
 Χειμάρρους βλέπεις καὶ ἐκεῖ τῶν τουρκικῶν αἱμάτων,

1. Πιθανῶς ὑπονοοῦνται οἱ δύο ἀδελφοὶ Μαγγλιέροι, Κεφαλλῆνες (Ἰ. Φιλήμονος, *Λοκίμιον περὶ τῆς Ἑλλην. Ἐπανάστασεως*, Β', 142).

2. Ἠλίας Παναγιώτου Μίγγλερης (Μέγγλερης) ἐκ Γόρτυνος Πελοποννήσου. Ἰππρέ-
 τησεν εἰς τὸν ρωσικὸν στρατὸν μετὰ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑποταγματάρχου καὶ διεκρίθη κατὰ τὸν
 ρωσοτουρκικὸν πόλεμον (1806-1812). Ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν τὸ 1817 ἐν Ἰ-
 σμακλίῳ ὑπὸ Ἀθ. Σέκερη. Εἰς τὴν παρὰ τὸ Γαλάζιον μάχην (1 Μαΐου 1821) διηύθυνε τὸ
 ἑλληνικὸν ἵππικόν. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Σκουλενίου μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Βα-
 σιλείου Μίγγλερη. Πιθανῶς εἶναι οἱ αὐτοὶ μετὰ τοὺς τῆς ὑποσημ. 3.

3. Ἀπόστολος Σταύρακας Πανάδας, γνωστὸς ὡς Ἀποστολάκης Ἀγιομαυρίτης, ἐκ
 τοῦ χωρίου Καρυᾶς Λευκάδος καταγόμενος, ὄπλαρχηγός. Διεκρίθη εἰς τὴν μάχην παρὰ
 τὴν Στίγκαν τῆς 16 Ἰουνίου 1821. Ἐφονεύθη κατὰ τὴν μάχην τοῦ Σκουλενίου.

4. Ὁ Ἰ. Φιλήμων (Β', 194) ἀναφέρει ἐκ Ζακύνθου ὄπλαρχηγὸν τοῦτον: «Δαγγλιώστρος».

5. Σφαέλως Ἀνδρέας ἐκ Κεφαλληνίας, ναυτικός. Εἰς τὸν κατάλογον τῶν σημαντικῶν
 Φιλικῶν εἶχε τὸ συνθηματικὸν ψευδώνυμον «Μέτριος» (Ἰ. Φιλήμονος, *Λοκίμιον... περὶ τῆς
 Φιλικῆς Ἐταιρείας*, σ. 380). Ἐπολέμησεν ἐπὶ κεφαλῆς 4 πλοίων κατὰ τὴν μάχην τοῦ Γαλα-
 ζίου (1 Μαΐου 1821). Ἐφονεύθη εἰς Σκουλένιον μαχόμενος ὑπὸ τὸν Ἀθανάσιον Καρπενη-
 σιώτην. Τὴν αὐτὴν τύχην ἔλαβε καὶ ὁ ἀδελφός του Δημήτριος.

6. Σοφιανὸς Ἀνδρέας ἐκ Κέας. Παιμὴν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, μυηθεὶς ὑπὸ Π. Ἀνα-
 γωστοπούλου πρῶτον καὶ Ν. Σκουφᾶ κατόπιν ἐν Κιονοβίῳ. Ἐπεσε καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν
 μάχην τοῦ Σκουλενίου.

7. Κουτήρας Δημήτριος, ὄπλαρχηγός ἐκ Πελοποννήσου. Διεκρίθη καὶ ἐφονεύθη κατὰ
 τὴν μάχην τοῦ Γαλαζίου τῆς 1ης Μαΐου 1821, εἰς ἡλικίαν αὐτοῦ πλείον τῶν τριάκοντα πέντε
 ἐτῶν. (Ἀθ. Ξοδίου, *Ἡ Ἐταιρεία τῶν Φιλικῶν*, Ἀθήναι 1964, σ. 57 κ.έ.).

- ἄλλα ἐκεῖ τεράστια καὶ θαύματα θαυμάτων. (α)
 Ἴδὲ ἀνθρώπων κάκιστε ὁποίους κατατρέχεις
 μικρὰν τοῦ λόγον μετοχὴν χωρὶς ποσῶς νὰ ἔχῃς·
 ἢ ἀγνοεῖς ἀνδράποδον, δὴ ἐξευτελισμένον,
 πῶς ἠθικῶς καὶ φυσικῶς εἶναι διορισμένον
 24 πῶς πρέπει κάθε ἄνθρωπος ἢ Ἕλληνα ἢ Ῥωμαῖον,
 Ἄρμενῆς, Γάλλος, Γερμανὸς ἢ Ῥώσος ἢ Ἑβραῖος,
 πάντα πρέπει νὰ μάχεται ὑπὲρ ἐλευθερίας
 ὁποῖον ἔθνους δήποτε καὶ κατὰ τυραννίας;
 Ἦξερον, εἶναι ὄρισμὸς ἀνθρώπινος καὶ θεῖος:
 «τύραννον μάχου πάντοτε, ὁποῖον καὶ ὁποῖος».
 Πλὴν ἠμπορεῖς νὰ μὲ εἰπῆς, δὲν ἔπροεπε τελείως
 πολέμου ὄντες ἄπειροι νὰ κινηθοῦν ἀθλίως.
 Ἐδῶδες σὲ ἀποκρίνομαι: δὲν εἶν' κατακριτέοι,
 ἐπλήρωσαν τὸ χρέος των, μᾶλλον ἐπαινετέοι.
 Πρὸς δὲ σὲ λέγω καὶ αὐτό: ἡ ἀνεξαωτησία
 Ἑλλάδος δὲν ἐξήρτατο ἀπὸ τοὺς ἐν Δακίᾳ·
 ἀλλ' ἠμπορεῖς νὰ μὲ εἰπῆς μετὰ ὄναισχυντίας:
 «οἱ Ἕλληνας σηκώθηκαν μόνον διὰ ληστείας».
 Τίς Ἕλληνα —ἀποκρίσου με— φίλτατον τῆς Ἑλλάδος
 τέκνον τὸ γνησιώτατον πανευκλεοῦς Ἑλλάδος,
 τίς τῶν Ἱερολοχιτῶν μικρὰν τιν' ἀδικίαν
 ἔκαμε, λέγε, ἀρπαγὴν, κακὸν εἴτε ληστείαν;
 Οὐδεὶς, οὐδεὶς τῶν εὐγενῶν τῶν σεβαστῶν ἐκείνων
 νέων Ἱερολοχιτῶν, τῶν ὄντως καὶ Ἑλλήνων
 ὄχι μόνον δὲν ἤρπασεν, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον
 οἱ πάντες τὰ ἐφόδια τὰ εἶχον ἐξ ἰδίων.
 25 Ὅθεν σιώπα βάσβαρε· παῦσε νὰ λέγῃς πλέον:
 οἱ Ἕλληνας σ' ἀφάνισαν, ἐχάθης τελευταῖον.
 Μὴ κρύπτῃς τὴν ἀλήθειαν, λέγε· οἱ Ἀλβανῖται
 σ' ἀφάνισαν, σὲ ἔσβυσαν, ὄχ' Ἱερολοχίται
 καὶ μὴ μολύνῃς τ' ὄνομα τῶν μελισσῶν ἐκείνων

(α) Τὰς ἡρωϊκὰς αὐτῶν πράξεις τὰς περιγράφει πλατύτερον ὁ νέος Ὅμηρός μας ἄρχων ποστέλνικος κύριος Ἰακωβάκης Ρίζος. Ἀνάγνωθι τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ, περιγραφὴν τῶν μαχῶν Γαλατζίου καὶ Σκουλενίου τοῦ κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Προῦτου¹.

1. Jac. Rizos Neroulos, *Histoire moderne de la Grèce, depuis la chute de l'empire d'Orient*, Genève 1828 (σχ. 8ον, σελ. VI+VI+543). Περὶ τοῦ βιβλίου τούτου καὶ τῶν συνεργασθέντων ἐν αὐτῷ μετὰ τοῦ Ρίζου ἰδέ: Ε. Γ. Πρωτοψάλτης, Ἰγνάτιος μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας, τόμ. Α', σ. 294 (Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, τόμ. Δ', τεῦχος Ι).

συγγέοντάς τους μὲ αὐτὰ τὰ σμήνη τῶν κηφήνων·
 μὲ αὐτούς, λέγω, οἵτινες κακῶς ἀναθρεμμένοι
 καὶ μὴ τῷ ὄντι Ἀλβανοὶ ἀλλὰ νενοθευμένοι·
 ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δυστυχῶς τὴν ὑπαρξιν λαβόντες,
 ὑπὸ τῶν Τούρκων μάλιστα καὶ παρ' αὐτοῖς μαθόντες
 χρῆσιν τῶν ὄπλων τὴν κακὴν κ' εἰς Βλαχομολδαβίαν
 τὴν τέχνην τοῦ ραδιοργεῖν, ὁμοῦ καὶ κολακείαν
 ἀπὸ ἐμπείρους ἀρχηγοὺς ἐσχάτως διδαγμένοι
 καὶ ὀπισθεν τῶν καλιασκῶν¹ καλὰ συνειθισμένοι
 (ὄχι! ὄχι! ἀπόγονοι τοῦ θείου Καστριώτου,
 τοῦ φοβεροῦ Σκεντέρμπεη γενναίου πατριώτου)
 ὅσοι ἀπ' τὴν πατρίδα των ὡς κλέπται διωγμένοι
 εἰς τὴν Δακίαν ἄστυλον εὖρον οἱ ὠργισμένοι,
 προστάτας ἔχοντες καλοὺς τὰ τέκνα ἀπωλείας,
 τοὺς φοβεροὺς βοϊάριδες, τοὺς τύπους ἀσωτείας,
 26 φερόμενοι κομπάζοντες, βαρέως ὀπλισμένοι,
 στάς πόλεις μόνον φοβεροὶ καὶ ἄκρως ἐπηρομένοι,
 ἄλλοτ' ἐφ' ἵππων τρέχοντες χρυσᾶ ἐνδεδυμένοι
 μὲ ἀσημένια στέργηθρα², μὲ χλαίνας τυλιγμένοι,
 εἰς τὲς μουσίες³ μάλιστα καλὰ συνειθισμένοι
 τοὺς ἐνδεεῖς νὰ τυραννοῦν οἱ τρις καταραμένοι
 τζαράνοους⁴ τοὺς παντλήμονας μετὰ πικρῶν βασάνων
 εἰς τοῦτο ἐπιβάλλοντες οἱ ὑπουργοὶ τυράννων,
 ἄλλοτε πάλιν οἱ αὐτοὶ τοὺς φόρους νὰ συνάζουν
 συνειθισμένοι κάλλιστα νὰ κλέπτουν, νὰ ἀρπάζουν,
 ἀπόστολοι διαταγῶν βαρβαροειδεστάτων,
 ἐκπληρωταὶ ὀρέξεων τῶν χειροηθεστάτων
 καὶ φύσιν ἔχοντες κακὴν, παράφορον καρδίαν,
 ψυχὴν τῷ ὄντι σιδηρᾶν, ὄλην ἀλαζονείαν,
 κτήνη τὰ ἀνθρωπόμορφα, εὐθύς, ἐλευθερίαν,
 τὸ ὄνομα ἀκούσαντες· καὶ ποίαν σημασίαν
 νὰ ἔχη ἄρα τ' ὄνομα τὸ τῆς ἐλευθερίας
 τελείως μὴ γνωρίζαντες, ἔδραμον στάς ληστείας.
 Ποῦ γενναιότης εἰς αὐτούς; Ποῦ ρώμη; Ποῦ ἀνδρεία;

1. καλιασκα (λ. ρουμ.): μικρὰ ἄμαξ. Ὑπαινίσσεται τοὺς κόλακας, οἱ ὅποιοι ἠκολούθησαν τοὺς ἐπὶ καλιασκῶν ὑχουμένους ἐπισήμους.

2. στέργηθρον: φίλτρον, κόσμημα.

3. μουσία, μωσία (λ. ρουμ.): κτήμα μέγα.

4. τζαράνοι: οἱ ἄνθρωποι τῆς τζάρας, χωρικοὶ, γεωργοί.

Ποῦ πλέον πατριωτισμός, πίστις, ἐλευθερία;
 27 Ἴδὲ πρὸς τί ἐκτείνομαι; Ἔστω, ἄς ὑποθέσω
 καὶ τε ἀδίκως καὶ τε μή, δεδύσθω ἄς προσθέσω,
 ὅτι τῷ ὄντ' οἱ Ἕλληνες εἰς Βλαχομολδαβίαν
 δὲν ἔλειψαν νὰ κάμωσι πᾶσαν σχεδὸν κακίαν·
 ἔστω νὰ ἀδικήθητες ὑπὸ τῶν ἐδικῶν σου,
 σύ, πρέπει νὰ καθάπτεσαι Ἑλλήνων ἀδελφῶν σου;
 Ἄφες τοὺς Δάκας, δι' αὐτοὺς εἰς κόπον δὲν ἐμβαίνο,
 σκοπὸν δὲν ἔχω καὶ αὐτῶν κοιτῆς ἐγὼ νὰ γένω.
 Τὸ διατί πασιδῆλον· αὐτοί, καθὼς θρυλλεῖται
 καὶ ἡ Ἱστορία ἀκριβῶς τὰ πάντα διηγείται,
 ἐκ προκαταγωγῆς αὐτῶν ὄντες δυστυχισμένοι,
 αἰχμάλωτοι οἱ ἄθλιοι καὶ περιωρισμένοι,
 ἀπ' ὅτου ὁ Τραϊανὸς ἀνδρείως πολεμήσας,
 σκυλεύσας ἔθνη πάμπολλα, στὰ ὄδε εἰσχωρήσας,
 ἰδὼν τὸν τόπον εὐκαρπον, ὠραίας πεδιάδας,
 βουνὰ καὶ δάση ἄπειρα, ἀφθόνους τε κοιλάδας,
 ἐν πλῆθος ἀναριθμητὸν κατοίκων φαμίλιας
 ἀπὸ τὰ πέριξ τῶν ἐκεῖ Ρώμης καὶ Ἰταλίας
 σπέρματα τὰ διάφορα Λατίνων καὶ Ρωμαίων
 ἐκτροπωθέντων ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐθνῶν παμπόλλων ἄλλων,
 φύσεως τύχης παίγνια, αὐτὸς μετακομίσας
 28 καὶ εἰς τοῦ ποιμαίνειν, γεωργεῖν τὰς τέχνας διορίσας,
 εἰς ταύτας ἐγκατέλιπε τὰς δύο ἐπαρχίας
 ἵν' ἐξ ἰδιώτων ζήσωσιν εἰς χώματ' ἀφθονίας·
 τοὺς φέροντας πότε ζυγὸν αὐθέντων τῶν ἰδίων
 εἰς τέλος τῶν Φαναριωτῶν Ἑλλήνων Βυζαντίων,
 πῶς θέλεις νὰ μετέχωσι φρονήματος τοῦ θείου,
 ἐλευθερίας τῆς τερπνῆς, τοσοῦτον μεγαλείου;
 Ὅσον ἀπέχει οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς τὴν σφαίραν,
 ὅσον τὸ ὕδωρ ἀπ' τὸ πῦρ, ἢ νύξ ἀπ' τὴν ἡμέραν,
 τοσοῦτον καὶ τὸ αἶσθημα τὸ τῆς ἐλευθερίας
 ἀπέχει ἀπὸ τῶν Δακῶν τὰς δουλικάς καρδίας.
 Ἴδὸν ὁ λόγος διατί αὐτοὺς τοὺς παρατρέχω,
 μὲ ὄλον ἐποὺ ἄπειρα νὰ πῶ ἀκόμη ἔχω.
 Ἄς τοὺς ἀφήσωμε λοιπὸν καὶ ἂν ἔχωμεν ὑγείαν,
 ἄλλοτε τούτων τὴν λαμπρὰν γράφομεν πολιτείαν.
 Νῦν ἐπὶ τὸ προκείμενον· σὺ δὲ ψυχὴ ἀχρεία,
 ἀποφορὰ τῆς φύσεως τοῦ ἔθνους δυσφημία,

- σύ, ὅστις ἐξ ἁμαρτιῶν χριστιανὸς καλεῖσαι
 (ἦτον πολὺ καλύτερον στὸν κόσμον νὰ μὴν εἶσαι)
 ὁ καὶ αὐτὴν σου τὴν σεπτὴν περιφρονῶν θρησκείαν,
 ὁ γεννηθεὶς ἐπὶ τῆς γῆς, πλὴν κατὰ δυσαστρίαν
- 29) σύ, ὅστις ἀνετρόφηκες εἰς χόματα τὰ θεῖα
 καὶ λέγεις ἔτι ἀναιδῶς: «πατρίς μου ἡ Γραικία»
 ἀπ' ὅπου τὸ θαυμάσιον πῦρ τῆς ἐλευθερίας,
 ἀπανταχοῦ διαδοθὲν ἐξῆψε τὰς καρδίας
 ἀνδρῶν τοιούτων, οἵτινες ἀπλῶς τὸ ὄνομά της
 ἀκούσαντες καὶ ξεύροντες τὸ ἀποτελέσμα της
 ἄλλοι ἐξ ἄλλου ἔγιναν μέγα ἐνθουσιῶντες.
 Ἄμέσως ὅπλα δράξαντες τρέχουσι πνευστιῶντες
 τυράννου νὰ σπαράξωσι, θαλάσσης νὰ θολώσουσι,
 τὸ τῆς Ἑλλάδος ὄνομα ποθοῦντες νὰ ὑψώσουσι·
 Δὲν συλλογοῦνται ποιὸν κτυποῦν, τίς ὁ ἀντίπαλός των.
 κοινῶς μ' ἐν στόμα ἐρωτοῦν, ποῦ εἶν' ὁ τύραννός των;
 Τοὺς βλέπεις ἄχ! μὲ ὄμματα κόκκινα, θολωμένα.
 πτηνοβατοῦντας, τρομερούς, μὲ στήθη ἀναμμένα.
 Ἄκοῦς ἐκείνας τὰς φωνάς, φωνὰς τὰς βροντοφώνους,
 ἀκοῦς ἐλληνικὴν κλαγγήν, ἀκοῦς βαρβάρων στόνους·
 ἐκεῖ, ἐκεῖ εἰς τὸ ἐξῆς βοσκαὶ δὲν προσινίζουσι
 κι' ἂν προσινίσουσι μὲ καιρόν, πάντα θὰ κοκκινίζουσι·
 ἐκεῖ, ἐκεῖ πῶν πάντοτε εἰς κάθε μικρὸν μέρος
 ἄρχει ὁ θεῖος καὶ θερμὸς ἐλευθερίας ἔρως.
 Σὺ, λέγω, σὺ ὁ γεννηθεὶς εἰς γῆν ἐπαγγελίας
 ποσῶς νὰ μὴν αἰσθάνεσαι τὸ πῦρ ἐλευθερίας!
- 30) σὺ νὰ καθάπτεσαι πικρὰ Ἑλλήνων ἀδελφῶν σου
 καὶ νὰ λατρεύῃς, βάρβαρε, τὸν Τοῦρκον ὡς θεὸν σου·
 αὐτὸν ὅπου ἀχνίζει φεῦ ἀπὸ ἀθῶον αἷμα,
 αἷμα τὸ χριστιανικὸν βαβαί! καὶ ποῖον αἷμα·
 τὸ αἷμα τῶν πατριαρχῶν· τὸ αἷμα τῶν ἀρχόντων,
 τὸ αἷμα τῶν ἱεραρχῶν, τόσων ἀνδρῶν προυχόντων,
 τῶν ἀδελφῶν σου, κάκιστε, τὸ αἷμα τῶν ἀθλίων
 στὰ νύχια ἔτι σώζεται ἐτούτων τῶν θηρίων.
 Τί βαρβαρότης, ὦ Θεέ, τί ἀθεμιτοουργία,
 χριστιανὸς νὰ ἀγαπᾷ τοὺς Τοῦρκους, τί πικροία·
 ὁποῖος φεῦ φανατισμὸς, ποία ἀναισχυντία,
 ποία διαφθορὰ ἠθῶν καὶ τί τουρκομανία.
 Χριστιανέ, χριστιανέ (ἂν πρόπη νὰ καλῆσαι)

Ἕλληνας, Ῥωμαῖος, Βούλγαρος, ὁποῖος καὶ ἂν εἶσαι,
 τί ὠφελεῖσαι, λέγε μοι, ἐὰν φανῆς προδότης
 Ἑλλήνων ὁμοθρήσκων σου; Πρὸς τί ἢ θηριότης;
 Ἡξεύρεις τάχα τί καρπὸν γεννᾷ ἡ προδοσία;
 Οὐχί· λοιπὸν ἀκρόασιν δὸς ὃ ψυχὴ ἀθλία.

- 31 Ὅτε ποτὲ ὁ Ἀμηρᾶς εἰς πόλιν Κωνσταντῖνον
 ἔβρωσε τὴν αἵμοσταγὴ τὴν τῆς ἡμισελήνου
 σημιᾶν τὴν βαρβαρικὴν, τὸ ἄγριον θηρίον
 καὶ τὸν σταυρὸν ἐκρήμνισαν τὸν σεβαστὸν καὶ θεῖον,
 ἔρχων τις Ἕλληνας ἔκφυλος ἀμέσως ἐμπροσθὰ του
 μὲ ὄλον του τὸ σπητικὸν μὲ ὄλα τὰ παιδιὰ του,
 ὁ Νοταρᾶς μὲ τ' ὄνομα, πλούσιος φημισμένος
 καὶ μέσα στὸ Βυζάντιον πολλὰ ἐξακουσμένος,
 παρίσταται ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ σουλτάνου
 ὡς Ἐφιάλης δεύτερος, ὁ λάτρης Μουσουλμάνου,
 γονυπετεῖ, τὴν γῆν φιλεῖ καὶ προσκυνεῖ ἀσμένως
 τὸν τύραννον τοῦ ἔθνους του ὁ τοῖς καταραμένος·
 προσφέρει ἅμα εἰς αὐτὸν ὄλον τὸν θησαυρὸν του,
 τοὺς μαργαρίτας, ἄργυρον καὶ τὸν πολὺν χρυσὸν του,
 τότε λοιπὸν ὁ Ἀμηρᾶς ὁ φρόνιμος σουλτάνος
 ὁ καὶ πανοῦργος ἐνταυτῷ πρὸς δὲ καὶ Μουσουλμάνος,
 τοὺς θησαυροὺς τοῦ Νοταρᾶ δεχθεὶς μετ' εὐμενείας,
 ἐν τάχει καὶ τὴν ἀμοιβὴν λέγει μετ' ἀστηρίας:
 «τοσοῦτον ἔχων θησαυρὸν, ἀνδράποδον ἀχρεῖον,
 ἐπίβουλε καὶ δολερὸ ἀκάθαρτον ἀγγεῖον·
 πῶς οὖν οὐκ ἐβοήθησας τὴν φίλην σου πατρίδα,
 ἀλλὰ μοὶ τὰ παρῆδωκας ὡς δῶρον παρ' ἐλπίδα;
 Σ' εὐχαριστῶ κατὰ πολλὰ· λάβε ἀντιμισθίαν
 τῆς προδοσίας σου αὐτῆς καὶ παρ' ἐμοῦ πλουσίαν».
- 32 Ταῦτα εἰπὼν ἐπρόσταξε τὸν δῆμιον εὐθέως
 νὰ σφάξῃ τοὺς νιὸς αὐτοῦ ὑπ' ὄψιν του ταχέως.
 Εὐθέως λοιπὸν οἱ δῆμιοι ἀρπάζουν τὰ παιδιὰ του
 κι' ὡς ἐν ροπῇ ὠμότατα τὰ σφάζουν ἐμπροσθὰ του.
 Αἶδει δευτέραν προσταγὴν νὰ σφάξουν τὴν μητέρα
 καὶ τὸν προδότην ἔπειτα τὸν Νοταρᾶν πατέρα.
 Τὸν ἔσφαξαν τὸν μιαιρόν· βαβαί! τί δυστυχία,
 νὰ τί καρπὸν τὸν ἔδωκεν ἡ μαύρη προδοσία.
 Κι' ἂν δὲν σ' ἀρκεῖ μόνον αὐτό, ἰδὲ πρὸ ὀφθαλμῶν σου

- τὸν Σάββαν¹ τὸν ἐπίβουλον, σιμὰ εἰς τὸ πλευρόν σου
 σφαγέντα ὡς κατάδικον, τὸν λάτρην τῆς Τουρκίας,
 τὸν ὄλον πῦρ ἐκπνέοντα ὑπὲρ τῆς τυραννίας,
 τῆς ὑποιλότητος βαβαί! εὐρύχωρον ἀγγελῖον,
 φιλοδοξίας τῆς αἰσχρᾶς ὀλέθριον ταμεῖον·
 αὐτὸν ἐνῶ τὸν ἔκραξαν πιστοὶ τοῦ Μουσουλμάνοι
 νὰ τὸν ἀντιβραβεύσωσι μὲ γούνα, μὲ καφτάνι,
 κ' ἐκεῖνος ὁ ἐμβρόντητος θεόθεν τυφλωμένος
 εἰς τὸν προφήτην Μωαμέθ ὄλος προσηλωμένος,
 πρὸς δὴ καὶ ἀφιέρωσε μικρόθεν τὴν ζωὴν του,
 πρὸς δὴ καὶ ἐξαπέστειλε τὴν μιὰν ψυχὴν του,
 33 ὦν εἰς τὸ ἄκρον πεπορθῶς στὴν ἄδολον φιλίαν
 ὄσσην εἰς τὸν σουλτάνον του ἀπέδωκε λατρείαν,
 τρέχει νὰ λάβῃ ὁ τυφλὸς μισθὸν τῆς προδοσίας
 τῆς κατὰ τῆς πατρίδος του, ὁ φίλος τῆς κακίας.
 Τρέχει μὲ ὄλον τὸν στρατόν, ἐμβαίνει στὴν καθέδραν
 Λακίας, ἐνθα Κεχαγιᾶς τὴν κατ' αὐτοῦ ἐνέδραν
 στήσας, τὸν ὑποδέχεται μ' ἠκονισμένα ξίφη
 καὶ μ' ὄλα τὰ περὶ αὐτὸν τῶν Ἐρινύων στίφη.
 Αὐτὸς λοιπὸν παρίσταται ἐπάνω εἰς τὴν σάλαν
 ἐνῶ τὸ σκάφος Χάρωνος τὸν πρόσμενε στὴ σάλαν·
 τὸν θεωροῦν οἱ δῆμοι, καὶ πρόθυμοι στὸ αἶμα,
 προσεκτικοί, λυσομανεῖς, μικρὸν ἰδόντες βλέμμα
 τοῦ αἰμοβόρου Κεχαγιᾶ, τὸν ἄρπαξαν συνάμα
 σύραντες ξίφη κοπτερά, ὦ τί φοικῶδες δρᾶμα,
 ἄλλοι τὰ πυροβόλα των ἐπάνω του ἀδειάζουν
 καὶ ἄλλοι μὲ τὰ ξίφη των τὸν κατακομματιάζουν.
 Μὲ πυροβόλα, μὲ σπαθιά στὸν ἄδην τὸν βυθίζουν
 τὴν κεφαλὴν του κόψαντες τὸ σῶμα του κρημνίζουν
 34 εἰθὺς ἀπ' τὸ παράθυρον. Οἴμοι! τί ἀθλιότης,
 νὰ τὸν μισθὸν ποὺ ἔλαβε καὶ τοῦτος ὁ προδότης. (α)

(α) Ὁ στίχ. ἢ ποτὲ ἱερὰ τοῦ Καμηνάρη Σάββα σκιά, μὴ μὲ κατακρίνης ἐὰν καὶ κατὰ
 σοῦ τολμῶ νὰ γράφω παρόμοια, παραβαίνων τὰ ἱερὰ τῆς φιλότιτος χρέη. Πολλάκις συντρῶ-
 γοντες σὲ εἶδον δακρύνοντα, ὅταν συνέπιπτε λόγος περὶ πατρίδος· πολλάκις σὲ ἤκουσα, ὁμο-
 λογῶ τὴν ἀλήθειαν, νὰ λέγης τὰ ἐξῆς: «ἤξευρε φίλε... ὅτι τὸ ὀλίγον αὐτὸ αἶμα τὸ διατρέχον
 τὰς φλέβας μου εἰσέτι, φυλάττω νὰ τὸ χύσω ὑπὲρ τῆς φίλης πατρίδος μας Ἑλλάδος». Εἰς
 τοὺς τοιοῦτους λόγους σου, χύνων δάκρυα δικαίας ἀγανακτήσεως, ηὐχόμεν ὑπὲρ σοῦ φοβού-

1. Σάββας Φωκιανὸς Καμηνάρης, ἀρχηγὸς στρατιωτικοῦ σώματος ἐν Βλαχίᾳ.

- Σ' ἄρέσουν φίλε μου αὐτά; Θέλεις λοιπὸν νὰ εἶσαι φίλος Τουρκῶν εἰς τὸ ἐξῆς καὶ Τοῦρκος νὰ καλῆσαι;
 Ἦξευρε ὅτι πανταχοῦ σχεδὸν εἰς κάθε μέρος τῆς προδοσίας ὁ πικρὸς ἐπιπολάζει ἔρως.
- 35 Ἐν γένει ὅλοι οἱ θνητοὶ φιλοῦν τὴν προδοσίαν, πλὴν τὸν προδότην τὸν μισοῦν, καὶ δι' ἀντιμισθίαν θάνατον ἐδιώρισαν· ποινὴν δικαίαν, θείαν, εἰς τοὺς προδότας ἀμοιβὴν τὴν ὄντως ἐπαξίαν. Παῦσε λοιπὸν ἂν ἀγαπᾷς αὐτὸς τὸν ἑαυτὸν σου, δὲν λέγω τὴν πατρίδα σου, τὴν πίστιν, τὸν θεὸν σου, παῦσε δι' ὅλου στοὸ ἐξῆς καὶ οὔτε λέξιν μίαν κατὰ Ἑλλήνων μὴν εἰπῆς· ἀγάπα τὴν θρησκείαν, κλαῦσον καὶ μετανόησον διὰ τὸ ἔγκλημά σου· ἄφες καὶ τὴν ἐπιβουλήν πικρὸν ἐλάττωμά σου. Ὅμοσον εἰς τὴν πίστιν σου μὲ συντριβὴν καρδίας, ἐνθέρμως ὑποσχέθητι καὶ μετὰ προθυμίας πρὸς πάντα τοὺς συναδελφούς καὶ τοὺς ὁμογενεῖς σου καὶ πρὸς Θεὸν τὸν νεύοντα στὰ φίλτρα τῆς ψυχῆς σου, πὼς θέλεις εἶσαι τοῦ λοιποῦ ἐχθρὸς τῆς τυρανίας,
- 36 ἐχθρὸς Τουρκῶν ὁ ἄσπονδος καὶ λάτρης τῆς Γραικίας. Τι; δὲν μὲ ἀποκρίνεσαι; ὁποῖα βαρβαρότης! θέλεις νὰ μείνης τὸ λοιπὸν χριστιανῶν προδότης; ὦ! κρίμα εἰς τοὺς λόγους μου, στὰ παραδείγματά μου, εἰς τὸ χαρτὶ ποῦ ἔγρασα, στὰ λόγια τὰ χρυσᾶ μου. Ἔρρε λοιπὸν ὃ καθαρμα· ἔρρε ἀνάθεμά σε, ἔρρε προδότα βδελυρὸ καὶ τρις ἀνάθεμά σε. Ἔρρ' εἰς ἀγχόνην μιαιρέ, Ἰούδα τοῦ ἀθλίου τὸν θάνατον ν' ἀξιοθῆς ἐκεῖνον τοῦ Ἀρείου, τὴν λέπραν δὲ τοῦ Ἰεζή, τοῦ Κάϊν τὴν τρεμούλλα καὶ ὄσω ζήσης καὶ ἐσὺ καὶ τὰ παιδιὰ σου δοῦλα. Οἱ κεραυνοὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἡ Θέμιδος ρομφαία νὰ σὲ θερίσουν ἄμποτε καὶ λαῖλαψ ἢ βιαία τὴν τέφραν σου τὴν μιαιρὰν νὰ τὴν διασκορπίση

μενος τὸν χαμὸν ἐνὸς τοιοῦτου ἥρωος· ἀλλὰ τώρα εἰς τοῦτο τὸ ἀπενκαῖον ὡς φίλος σου ἔκλαυσα, κλαίω καὶ θέλω κλαῦσαι· ὡς πατριώτης ὅμως χρεωστῶ νὰ σὲ μισῶ διὰ πάντα, μελαίνας φέρων τὰς κατὰ σοῦ ψήφους μου· ἀπὸ τοῦτο μὲ προστάζει ὁ ὑπὲρ πατρίδος Τιμολέων ἀδελφοκτόνος. «Πρῶτον πατριώτης, λέγει, ἔπειτα φίλος· πρῶτον πολίτης καὶ ἔπειτα υἱός, μακρὰν τὰ πάθη, μακρὰν κάθε φιλότης, μακρὰν κάθε πατρότης, μακρὰν πᾶν ἄλλο ὅπου πατρίς». Ἄν ὅμως ἁμαρτάνω... σοῦ χάριν ἁμαρτάνω παμφιλτάτη πατρίς.

- καὶ τό, προδότης, ὄνομα μόνον νὰ μᾶς ἀφήσῃ.
 Τὸ πάντων μισητότερον πραγμάτων ἀπευκταίων
 δι' ἓνα ἐνθυμητικὸν πικρὸν καὶ τελευταῖον.
 Ποίαν λοιπὸν ἐκδίκησιν, φίλοι ὁμογενεῖς μου,
 ὑπὲρ Χριστοῦ ὀφείλομεν; Σὺ λέγε ὦ πατρίς μου.
- 37 Ποίαν ἱκανοποίησιν κατὰ τῶν μισελλήνων
 νὰ λάβωιν οἱ φιλόκαλοι ἀπόγονοι Ἑλλήνων;
 Τί ν' ἀντιπαραθέσωμεν στὰς τόσας λοιδορίας
 κατὰ Ἑλλήνων καὶ Χριστοῦ φρικώδεις βλασφημίας;
 Πῶς; Μὲ τοὺς φόνους; Μὲ τὸ πῦρ ν' ἀντιπαραταχθῶμεν;
 Καὶ μήπως εἶναι ἀρετὴ νὰ διεκδικηθῶμεν
 ἀνδράποδα ἐκ φύσεως τερατομορφωμένα,
 κακίας τὰ ἀντίτυπα, θεόθεν ὠρισμένα;
 Διὰ αὐτοὺς ὁ θάνατος εἶναι εὐεργεσία,
 νέκταρ γλυκὸν τὸ κώνειον, ἢ σπάθη ἀμβροσία,
 ὁ Κωκυτὸς¹ παράδεισος, ἢ πίσσα εὐφροσύνη,
 τὸ σκότος φῶς τερπνότατον, ὄχι πικρὰ ὀδύνη.
 Ἐπειτα εἶναι ἴδιον ἐλληνικῆς καρδίας
 τὸ πάθος, ἂν καὶ δίκαιον, τὸ τῆς φιλεκδικίας;
 Οὐχί! ποσῶς δὲν ἀξιῶ νὰ τοὺς ἐκδικηθῶμεν
 τὸ ἐναντίον μάλιστα, νὰ τοὺς εὐσπλαγχνισθῶμεν.
 Εὐγενικὴ ἐκδίκησις εἶν' ἡ εὐεργεσία·
 τὸ εὖ ποιεῖν ἀντὶ κακοῦ εἶν' ἐντολὴ ἡ θεία.
 Δεῦτε λοιπὸν, φιλόκαλοι οἱ μὲ ψυχὰς γενναίας,
 ὅσοι φρονεῖτ' ἐλεύθερα καὶ μὲ ὀρθὰς ἰδέας,
 δεῦτε πατρίδος ζηλωταί, ἐχθροὶ τῆς τυραννίας,
 δεῦτε οἱ ξένοι ὄπαδοὶ θεᾶς Ἐλευθερίας.
- 38 Ἑλληνες, Δᾶκες ἀδελφοί, καὶ ὅσοι ποτὲ ἄλλοι
 φιλόχριστοι ἄλλοθνηεῖς, εὐθύφρονες μεγάλοι.
 Ἰεῦτε κατὰ τουρκολατρῶν μὲ τὰς εὐεργεσίας
 ἀντιταχθῶμεν σήμερον, ὦ φίλοι ἀληθείας.
 Δεῦτε ἀντεκδικήσωμεν αὐτῶν τὰς προδοσίας
 μὲ τὴν λαμπρὰν ἐκδίκησιν, τὰς ἀγαθοεργίας.
 Λεῦτε ἅς συγχωρήσωμεν αὐτοὺς ἀπὸ καρδίας,
 διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν κ' ἡμεῖς Θεοῦ εὐνοίας.
 Naί, φίλοι, κρᾶξωμεν ὁμοῦ Ἀθεέ, συγχώρησέ τους!
 ἀντὶ κακῶν, τὸ κάλλιστα, Θεέ, ἀπόδωσέ τους».

1. Εἶς τῶν ποταμῶν τοῦ ἔδου κατὰ τὴν μυθολογίαν.

*Πολ' εἶναι ἐνδοξότερον, ὁπότεν συγχωρῶμεν,
παρ' ὅταν ὀργιζόμενοι τινὰ ἐκδικηθῶμεν.*

2

α) Καλλιόπη

Πατριωτικὸν ἄσμα, τὸ ὁποῖον συνέθεσεν ὁ ἀρχαιομαθὴς ποιητὴς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἐπαναστάσεως, πιθανῶς τὸ 1823-4. Ἀναμιμνησκόμενος τῆς ἀρχαίας δόξης ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τοῦ Διός, τῆς Ἀθηνᾶς, τῶν Μουσῶν, τῶν ἡρώων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, διὰ νὰ ἐνισχύσουν τὸν ἐπαναστατικὸν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων.

*Καλλιόπη**Μέρος πρῶτον*

*Στὰ λείψανα τοῦ Παρνασσοῦ τετρακοσίους χρόνους
ἢ Καλλιόπη ἔκλαιε τῶν τέκνων της τοὺς πόνοους.
Τὴν δόξαν της τὴν παλαιάν, τοὺς τόσους αἰοιδούς της,
οἵτινες μ' ἐνθουσιασμὸν ἔφαλλον στοὺς ναούς της.
Εἰρηρικὰ τοὺς ἔβλεπε στοὺς τάφους νὰ κοιμῶνται,
χωρὶς ποσῶς τὴν Μοῦσαν των πλέον νὰ ἐνθυμῶνται.
Ναί, τὰς Ἀθήνας ἔβλεπε νεκράς, ἐρημιωμένας,
πάλαι ποτὲ τόσον λαμπράς, τόσον ἔξακουσμένας,
αἵτινες τρεῖς τὸν βάρβαρον τρέμοντα ἀποβάλλον,
αἵτινες, ναί, τὸν τάφον σας, βάρβαροι, μεταβάλλον.
Ἐπ' τὴν Ἀσίαν ἦλθετε μ' ἀλύσεις φορτωμένοι,
μὲ βασιλέα βάρβαρον ὄλοι συνωδευμένοι·
πλὴν τάφος βαθὺς ἔμελλε νὰ γίνῃ τῆς Ἀσίας
ἢ τῶν θεῶν λαμπρὰ πατοῖς, ἢ γῆ ἢ τῆς Γραικίας.
Τὴν Σπάρτην, φίλε, ἔβλεπε πάλαι ποτὲ μεγάλην
καὶ βλέπουσα δὲν πίστενε, τὴν ἐθεώρει πάλιν.
Ἐφ' οὗ δὲ τὴν ἐγνώρισε, πικρὰ ἀναστενάζει
καὶ μέσα εἰς τοὺς θρήνους της ἄκουσε τί φωνάζει
2 ἢ λόρα ποὺ μ' ἐχάρισε, πιστὴ εἰς τὴν θεά της,
τοὺς λόγους της ἐκράτησε, ναί, καὶ τὰ δάκρυά της.
«Ὁ Σπάρτη, Σπάρτη, ἔλεγε, ποῦ εἶν' οἱ Ἡρακλεῖς σου,
οἱ γέροντες, οἱ ἔφοροι, οἱ θεῖοι βασιλεῖς σου;
Ποῦ εἶσθε Ἀγισίλαοι καὶ Λύσανδροι μεγάλοι,*

Ληκοῦργε, τὴν πατρίδα σου τὴν διοικοῦσιν ἄλλοι.
 Δὲν διοικοῦν οἱ νόμοι σου, δὲν διοικεῖ ἡ Σπάρτη,
 βάρβαρα τὴν πατρίδα σου ὁ βάρβαρος σπαράττει.
 Ὡ πεδιάδες ἔρημοι, ὧ ὕδατα Εὐρώτου
 δι' ἀτιμίαν βέβαια αἰῶνός σας τοῦ πρώτου,
 δι' ἀτιμίαν τῶν θεῶν καὶ τῆς πατρίδος ὅλης
 στολιζεῖ ἀπ' τὰ κάλλη σας ἡ ἔρημός σας πόλις.
 Ὡ κόραι λευκοτράχηλοι καὶ σὺ λαμπρὰ Ἑλένη
 ἡ Σπάρτη ἐρημώθηκε καὶ εἰς δουλείαν μένει.
 Ἀλλὰ τί λέγω, ὦ Ἑλλάς, πατρίς μου τρισαθλία,
 τόσων ἡρώων καὶ θεῶν, ὧ μήτερ σεβασμία,
 τὰ λείψανα τῶν τέκνων σου σήκωσ' ἀπ' τὴν ἀργίαν,
 ἐλευθερώσου ἀπ' αὐτὴν τὴν βάρβαρον δουλείαν.
 Καὶ σὺ ὦ πάτερ Ὑψιστε, σύζυγε Μνημοσύνης,
 ὅστις κρατῶν στὰς χεῖρας σου στάθμην δικαιοσύνης
 3 τὸ πᾶν σοφῶς διέταξας, ναί, ἔφθασεν ἡ ὥρα,
 τὸν κεραυνὸν σου στείλε τον κατὰ τυράννων τώρα.
 Καὶ βλέπων τὴν Ἑλλάδα σου ἐνδοξον ἐλευθέραν,
 εἰς τοὺς τυράννους, πάτερ μου, τύχην ἀθλιωτέραν
 ἀφ' ὅσῃν εἶχον οἱ Γραικοὶ στείλε, τυράννησέ τους
 στὸν σκοτεινὸν Ἀχέροντα, ναί, καταβύθισέ τους.
 Ὡ χαίρων εἰς τὰ αἵματα Ἄρη ἀνθρωποκτόνε
 καὶ σεῖς Ἔρις καὶ θάνατε, θάνατε μαιφόνε,
 τὸν πόλεμον κηρύξατε μὲ ὀλεθρίους φόνους,
 μὲ τὸ σπαθί, μὲ τὴν φωτιά καὶ μ' ὅσους ἄλλους πόνους.
 Ὁ Ζεὺς σᾶς ἐδιώρισε σκληρὰ νὰ τιμωρῆτε
 τὰς ἀδικίας τῶν κακῶν, καὶ πῶς δὲν θεωρεῖτε
 τὰς τόσας κακουργίας του, τὰς τόσας τυραννίας,
 τὸ τόσα ἄλλα προφανῆ σημεῖα ἀσπλαγχνίας.
 Ἰδῆτε αὐτὸν τὸν γέροντα ποὺ κλαίει τὸν υἱὸν του,
 σ' ἐπικαλεῖται θάνατε ὡς μόνον βοηθὸν του,
 τὸν τύραννον ὁ ἄθλιος θέλων νὰ ὑποφύγῃ,
 στὸν Ἄδην μ' εὐχαρίστησιν ζητεῖ νὰ καταφύγῃ.
 Ὡ Μουσουλμάνε, δεινὸν θηρίον, | πότε θὰ παύσης
 τὰς τυραννίας; | Ἀλλ' ἤλθ' ἡ ὥρα, πικρὰ θὰ κλαύσης |
 τὸν ἑαυτὸν σου, ὅταν στὸ αἷμα | πνιγμένον ὄλον
 θὲ νὰ ἰδῆς, | τὴν σύζυγόν σου ἀπὸ τὸν θόλον |
 τῆς κατοικίας της ν' ἀρπαχθῇ |
 καὶ τὸν υἱὸν σου

στο μισρόν σου/
σῶμα ἐπάνω νὰ φονευθῆν.

- 4 *Τοιαῦτα εἶπεν ἡ θεὰ μὲ στεναγμούς καρδίας
καὶ χύνουσ' ἀπ' τοὺς ὀφθαλμούς δάκρυ' ἀπελπισίας
κατέβρεχε μὲ σιωπὴν τὰς μύρτους καὶ τὰ ἴα
καὶ ἔκαμνε νὰ ἀντηχοῦν βαρέως τὰ πεδία
μὲ συριγμούς τὴν λύπην των πικρὰ νὰ ἀναγγέλλουν
καὶ ἔως εἰς τὸν Ὑόλυμπον τοὺς στεναγμούς νὰ στέλλουν.
Αἱ Ναϊάδες στήν φωνὴν τῆς Μούσης τρομασμένα
νὰ σχίζωσι τὰ κύματα νὰ τρέχουν φοβισμένα,
τὴν Κασταλίαν ἔρημον ν' ἀφίρουν καὶ μὲ βίαν
νὰ σπεύδουν ὄλαι σύντονα, αἱ μὲν στήν Πιερίαν,
αἱ δὲ νὰ περιτρέχωσι παντοῦ τὸν Ἑλικῶνα,
τῆς Καλλιόπης τ' ὄνομα φωνάζουσαι μ' ἀγῶνα.
Ἡ Μοῦσα δὲ σιωπηλὴ κ' εἰς λύπην βυθισμένη
ἐκάθητ' ἀπ' τὰς χάριτας περιτριγυρισμένη.
Ἄλλ' ἔξαφνα μία βροντὴ τὸ πᾶν ὄλον ἐκπλήττει
κ' ὁ Ζεὺς ἀπὸ τὸν Ὑόλυμπον μὲ κερανοὺς κηρύττει
τὴν τελευταίαν θέλησιν τῆς θείας του προνοίας,
ἐδῶ ἢ φήμη σάλπιζεν ἄσμα ἐλευθερίας,
ἐκεῖ ὁ Ἄρης ἔτρεχε φέρων παντοῦ¹ τὴν φρίκην,
ἀπὸ ἐδῶ ἢ Ἀθηνᾶ μὲ τοῦ Διὸς τὴν Δίκην
ἔσπευδε στήν Ἀκρόπολιν κρατοῦσα τὴν αἰγίδα
νὰ δώσῃ εἰς τὰ τέκνα τῆς ἐλεύθερον πατρίδα.
Στὴν γῆν κάτω οἱ Ἕλληνας συνέρρεον μὲ βίαν
ζητοῦντες ἢ τὸν θάνατον ἢ τὴν ἐλευθερίαν.*
- 5 *Ὁ ἓνας μ' ἐνθουσιασμόν κρατώντας μιὰν ἀσπίδα
τὸν ἑαυτὸν του πρόσφερε θυσίαν στήν πατρίδα.
Αὐτὸς τὴν ὥραν τῆς σφαγῆς προσμέν' ἀνυπομόνως,
τρέχοντες ἄλλοι ἀπ' ἐκεῖ ἐφύναζον συμφώνως:
«Σπαθί, σπαθί, ὦ Ἕλληνας, σπαθί στὸν μουσονλμάνον,
ναί, ἔφθασεν ἡ φονικὴ ἡμέρα τῶν τυράννων.
Τὴν δόξαν μᾶς ἐστέρησαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν,
τοὺς συγγενεῖς μας ἔσφαξαν μὲ τόσην ἀσπλαγχτίαν.
Κ' ἐμᾶς κ' ἐμᾶς οἱ βάρβαροι θέλουσι κατασφάξει,
ἐὰν στήν τυραννίαν των δὲν θέλωμ' ἀντιτάξει
φωτιά, σπαθί, τὴν θάλασσαν, τὸν ὄλεθρον, τὴν φρίκην
κ' ἡμεῖς ζητοῦντες πανταχοῦ ἢ θάνατον ἢ νίκην.*

1. Ὑπὲρ τὴν λέξιν «παντοῦ» ἐτέθη ἡ λ. μαζί.

Νὰ λάβωμεν, ὦ Ἕλληνες, ἢ ἀνεξαμνησίαν
 ἢ εἰς τὸ σκότος τῶν νεκρῶν νὰ ἴβρωμεν ἡσυχίαν
 καὶ τ' ὄνομα τοῦ Ἕλληρος εἰς τὴν ἀπογονίαν
 παντοῦ νὰ καταγράφεται μὲ τὴν ἐλευθερίαν».

Τὸ πλήθος τρέχει, ἔρχεται ὅλον ἐφοπλισμένον,
 τὸ τελευταῖον σύνθημα ζητεῖ ὡς λυσσασμένον,
 μὲ τὰς φωνάς του ἔσχισε τὸ κύμα τοῦ ἀνέμου
 τὴν τελευταίαν δίδοντας κήρυξεν τοῦ πολέμου.

«Στὸ ἱερόν σου ὄνομα, θεία Ἐλευθερία,
 ὀμνύει ὅλη σήμερον συμφώνως ἡ Γραικία.
 Ἄνδρες, γυναικες, γέροντες, ὅλοι νὰ ἀποθάνουν
 τὸ ὄνομα τοῦ Ἕλληρος νὰ μὴν ἀπολαμβάνουν,

6 τὸν Μουσουλμάνον καὶ νεκρὸν ἔαν δὲν πολεμήσουν,
 στοῦ Ἄδου τὰ βασίλεια ἂν δὲν τὸν κωιγήσουν,
 ζητοῦντες νὰ ἴκδικήσωσι δόξαν, τιμὴν, πατρίδα».

Τοιαῦτα ὅλοι λέγοντες μὲ βίαν προχωροῦσιν,
 ἀνάπασιν καὶ ἡδονὰς δὲν θέλουν, δὲν ζητοῦσιν.
 Ἄλλὰ καθὼς οἱ λέοντες ἐβγαίνουν πεινασμένοι
 ἀπὸ τὰ δάση τὰ πυκνὰ καὶ τρέχουν ἀφρισμένοι
 παντοῦ ζητοῦντες νὰ ἴβρωσι τροφήν γιὰ νὰ χορτάσουν,
 τοιοντοτρόπως καὶ αὐτοὶ διὰ νὰ καταπαύσουν
 τὴν ἔχθραν των τὴν ἄσπονδον τὴν κατὰ τῶν τυράννων,
 τὴν φρίκην καὶ τὸν ὀλεθρον ζητοῦν τῶν Μουσουλμάνων.

Παντοῦ, παντοῦ ὁ θάνατος τοὺς Τοῦρκους ἀφανίζει,
 ἀπὸ τὰς χεῖρας σας Γραικοί, ποῖος, ποῖος ἐλπίζει
 νὰ φύγη ἀτιμώρητος ἢ νὰ σᾶς ἀπατήσῃ,
 ὀλέθριον ἐκδίκησιν θέλετε ἐκδικήσει.

Ὁ Ἕλληρ ἀγανάκτησε; Βοήθειαν δὲν θέλει,
 γράμματα καὶ μεσάζοντας εἰς τὸν ἔχθρὸν δὲν στέλλει,
 μόνος του εἶναι ἱκανός, μόνος του ἐκδικεῖται,
 τὸ τέλος πάντα προσπαθῶν, τὰ μέσα δὲν φοβεῖται.

Ἡ Καλλιόπη, φίλε μου, ποσῶς δὲν ἡσυχάζει,
 τρέχει, πηγαίνει, ἔρχεται μὲ προσοχὴν κωττάζει

7 τὰς μάχας, τοὺς θοιάμβους μας, τὴν δόξαν, τὴν ἀνδρείαν
 καὶ τῆς Ἑλλάδος βλέπουσα τὴν νέαν εὐτυχίαν.
 Μὲ δάκρυα τὰς χεῖρας τῆς στὸν οὐρανὸν ἐκτείνει
 καὶ στὸν πατέρα τῶν θεῶν δεήσεις ἀποτείνει:

«ὦ Ζεῦ μεγαλοδύναμε, ὦ βασιλεῦ τοῦ κόσμου
 Ὀλύμπιε, σεβάσμιε, σύζυγε τῆς μητρὸς μου,
 δέξου μὲ εὐχαρίστησιν δάκρυ εὐγνωμοσύνης

αὐτὴν ἀθλίαν κόρην σου, κόρην τῆς Μνημοσύνης.
 Τοὺς Ἕλληνας μου σήμερον πλέον ἐλευθερώνεις
 καὶ τοὺς ναοὺς σου πάτερ μου ἐκ νέου τοὺς ὑψώνεις,
 πλὴν ἔθνος ἀνεξάρτητον πῶς θέλεις νὰ ὑπάρξῃ,
 εἴαν στήν ἄλλην δύναμιν, ὦ Ζεῦ, δὲν ἀντιτάξῃ
 τὴν ἀρετὴν, τὴν φρόνησιν, τὴν ἱερὰν παιδείαν;
 Μόνα αὐταὶ στηρίζουσιν ἐθνῶν εὐδαιμονίαν.
 Ἰθῆραι, Σπάρτη, Κόρινθος, ὅλη ἡ Θεσσαλία
 κ' ἐσύ, κ' ἐσὶν περίφημος λαμπρὰ Μακεδονία,
 τί ἔγινεν ἡ δύναμις, ποῦ εἶναι ἡ λαμπρότης
 τῆς ἐποχῆς τῆς δόξης σου, τῆς ἐποχῆς τῆς προώτης:
 Τί ἔγιναν αἱ ἔνδοξοι ἐκεῖναι κατακτήσεις;
 Ἄλλοίμονον ὀλέθριοι τοῦ χρόνον ἐκδικήσεις.
 Καμμιὰ δὲν ἦτον σταθερά, ὅλοι ἦσαν εἰς μάτιν
 τὴν ἀρετὴν μὴ ἔχουσαι τῆς τύχης των προστάτιν.
 8 Ὡς κρηαννοὶ ἐβρόντησαν, ὡς ἀστραπαὶ παροῆλθον
 κ' ἐκ τούτων αἱ ὀλέθριοι φθοραὶ των ἐπροῆλθον.
 Τὰ ἔθνη δὲν δοξάζονται ἀπὸ τυφλὰς δυνάμεις,
 εἴαν, εἴαν, ὦ ἀρετή, δὲν ἔλθῃς, δὲν συνδράμῃς.
 Ἄλλ' ὅλα ταῦτα, πάτερ μου, στοὺς Ἕλληνας ἄς γένοιν
 μάθημα ἀπαράβατον· ποτὲ ἄς μὴ προσμένειν,
 ὅτι ἂν ἐλευθερωθοῦν, θέλουν καὶ διαμείνει
 ἢ καὶ αὐτὴν τὴν δόξαν των θέλουν ποτὲ ἐκτείνειν,
 εἴαν σ' ὅλα τὰ ἔργα των, σ' ὅλας τὰς ἀποφάσεις
 ἐσύ, ὦ θεῖα ἀρετή, μόνη δὲν διατάσῃς.
 Καιρὸς δὲ εἶναι, πάτερ μου, κ' ἐγὼ ἡ παναθλία
 νὰ λάβω τῶν ἐλπίδων μου ἀντάξια βραβεῖα·
 τὸ ἄδοξον τῆς τύχης μου στάδιον νὰ ἀφίσω
 καὶ πανταχοῦ ἐν' ἐραστὴν νὰ τρέξω νὰ ζητήσω,
 στίς χεῖρας του νὰ πιστευθῶ τὴν λιγυρὰν μου λύραν
 καὶ ἀφοῦ τῆς ποιήσεως λάβῃ ὀλίγην πεῖραν,
 στὸν Ἑλικῶνα μὲ ἐμὲ νὰ ἴθῃ νὰ κατοικήσῃ
 κ' ἀθάνατος εἰς τὸ ἐξῆς μαζί μου νὰ συζήσῃ».

Τοιαῦτα εἶπεν ἡ θεά, ὅλη ἐνθουσιῶσα
 ἀπὸ τὸν θεῖον ἔρωτα, ποτὲ μὴ σιωπῶσα,
 κατέβαινε τοὺς πρόποδας τοῦ θείου Ἑλικῶνος
 καὶ πότε πάλιν τρέχουσα μετὰ πολλοῦ ἀγῶνος.
 9 Αἱ λύραι πάλιν γιὰ σὲ γυρίζουν,
 ὦ σκληρὰ μυῦσα, ἄ! ποῦ μὲ φέρεις·
 λύρα μου, παῦσε ἀπ' τὸ νὰ χαίρῃς,

εἰς τοῦ Βοσπόρου εἶσαι τὴν πόλιν.
 Χαῖρε οἰκία, χαίρετε δάση,
 δὲν θέλω πλέον σᾶς ἀπολαύσει,
 ναί, διὰ πάντοτε σᾶς ἀφίνω.
 Κῆπε πὸν τόσον σὲ ἀγαποῦσα,
 πὸν τὰς ἡμέρας μου ἀπεροῦσα,
 ἄς ἦτον τρόπος γιὰ σὲ τὰ μείνω.
 Καὶ σεῖς τῶν φίλων μου φριχτοὶ τάγοι
 στὰ σκοτεινά σας δεχθῆτε ἐδάση
 τὸ γλοκὸν χαῖρε ἑνός σας φίλου.
 Ζέφυρ' ὀδήγησε τὴν φωνὴν μου,
 εἰπὲ τὰ πάθη καὶ τὴν φωνὴν μου
 εἰς τὸν πατέρα τοῦτον τοῦ στίχου.
 Μάλις σᾶς εἶδα κ' ἐθὺς σᾶς χάνω,
 στὰ δάκρυά μου δὲν ἀποκάμνω
 τοῦ ἔρωτός μου θεῖαι σκιαί.
 Ἴδον ὁ κώδων μὲ προμηγνέει,
 νά ἢ σελήνη, ὁ ἥλιος δύει,
 χαίρετε φίλοι, χαῖρε πατρίς.

- 10 *Ματαίως ἦλθες, Μοῦσα μου, στῆς Θοάκης τοὺς λιμένας,*
ματαίως περιέρχεσαι ἐπικρατείας ξένας.
Ἄφρῶ εἰς τὰς Ἀθήνας σου τὸν ἐραστὴν δὲν ἤδρες,
ἄς παύσουν καὶ τὰ ἄσματα, ἄς παύσουν καὶ οἱ λύρες.
Πικρὰν, πικρὰν ἐνθύμησιν κρατεῖ ἢ Ἀφροδίτη
καὶ τὸ λαμπρὸν σου ὄνομα μὲ ὄνειδος κηρύττει.
Τὸν θηρευτήν της ἀγαπᾷ κ' ἢ μάϊρη Περσεφόνη,
ἀνέλπιστα τὸ στήθος του γιὰ πάντοτε νεκρώνει.
Ἔω Εὐθυδίκη, χαίρεσαι τώρα τὸν σύζυγόν σου,
πλὴν θεῖα Καλλιόπη μου ἔχασας τὸν νιόν σου,
ἔχασας τὸν Ὀρφέα σου, τὸν ψάλτην τῶν ἐρώτων.

Λέγει: et moestum illacrimat templis aeraque sudant (καὶ λυπημένα τὰ ἐλεφάντινα σώματα δακρύζουν εἰς τοὺς ναοὺς καὶ ὁ χαλκὸς ἰδρώνει)¹. Πόσον ἐδλωγώτερον δὲν εἶναι ἄραγε νὰ δόσῃ τις δάκρυα εἰς τὴν λύραν, τὴν ὅποιαν ὑποθέτομεν ἐκφράζουσαν τὰ εὐγενέστερα τοῦ ἀνθρώπου αἰσθήματα, καὶ ἐνῶ ὅλοι σχεδὸν τῆς ἔδωκαν φωνὴν καὶ στόμα;

1. Ὁ στίχος ἐλήφθη ἀπὸ τὰ Γεωργικά τοῦ Βεργιλίου, I 480, ἔχει δὲ κῶθεντικῶς οὕτως: «et maestum illacrimat templis ebur aeraque sudant» («καὶ σκυθρωπὰ εἰς τοὺς ναοὺς δακρύζουν τὰ ἐξ ἐλαφαντόδοντος ξύανα καὶ τὰ χαλκᾶ ἀγάλματα ἰδρώνουν»). Κατὰ τὸν Λατῖνον ποιητὴν, τοῦτο ὑπῆρξεν ἓν ἐκ τῶν σημείων, τὰ ὅποια ἐξήγγειλαν τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος.

τῆς Θράκης τὰ κοράσια τὸν κλαίονσι μὲ κρότον.
 Πλὴν τ' ὄνομά σου μαρὸν φαίνεται στὴν καρδιά των,
 τὴν Ἀφροδίτην ἀγαποῦν, αὐτὴ εἶν' ἡ θεά των
 κ' ἐσὺ μὲ τὴν Ἑλλάδα σου πικρὰ τυραννομένη,
 μαζὶ μ' αὐτὴν νὰ ἀγαπᾷς εἶσαι διωρισμένη.
 Τὸ μέτωπόν της σήμερον ἡ φήμη στεφανώνει
 κ' ἡ Ἀθηνᾶ τὸν τύραννον γιὰ πάντοτε νεκρώνει.
 Πλὴν σὺ δὲν ἔχεις ἐραστὴν κόρη τοῦ Ἑλικῶνος,
 ἄμποτε ἀπ' τὸ ὕψος του νὰ βυθισθῇ ὁ θρόνος,
 τὸ πᾶν νὰ ἔλθῃ, Μοῦσα μου, στὴν παλαιάν του στάσιν,
 στὴν γῆν μηδὲ στὴν θάλασσαν νὰ μὴ εὐρίσκω παῦσιν.
 Τὰ νέφη τὰ οὐράνια, τὰ ὕδατα, τὰ δάση
 ἀπὸ τὴν ἀρμονίαν των ὁ Ζεὺς νὰ τὰ ἀρπάσῃ
 κ' ἀπροστοχάστως ρίπτοντας τὸ ἓνα εἰς τὸ ἄλλο
 νὰ δώσῃ τότε δῖναμιν σ' ἐμένα γιὰ νὰ ψάλλω.
 11 Ναι, τότε μ' εὐχαρίστησιν θὰ βλέπω τὸν καθ' ἓνα,
 τὰ πάθη στὴν καρδίαν του ἔχοντα ἀναμμένα.
 Τότε νὰ συλλογίζεται τῶν ἔργων του τὴν φρίκην,
 νὰ βλέπῃ πλησιάζουσιν τὴν αἰωνίαν δίκην,
 νὰ βλέπῃ τῆς πατρίδος του σκιάν τὴν μακαρίαν,
 τίς χεῖρας της στὰ σίδηρα, τράχηλον στὴν δουλείαν,
 μὲ δακρυσμένους ὀφθαλμούς, πλὴν μὲ γενναῖον στήθος
 νὰ ἔρχεται καὶ νὰ κτυπᾷ στῶν κεφαλῶν τὸ πλῆθος,
 κ' ὁ τύραννος τὸν τύραννον μὲ δάκρυα νὰ βλέπῃ
 καὶ εἰς τὴν ὄψιν σου, πατρίς, τὰ βλέμματα νὰ τρέπῃ.
 Καὶ ἀπὸ φλόγας βλέποντας ἓνα βοννὸν γεμάτον
 ὄλην τὴν τυραννίαν του σ' ἐμένα ἀντιτάτων,
 μὲ ἀναμμένα ὄμματα, ἀφρίζων ἀπ' τὸ στόμα,
 μὲ βίαν νὰ κορηνίζεται ἀπὸ τὸ μέγα δῶμα.
 Καὶ θέλοντας τὴν δίψαν του στὸ αἷμα σου νὰ παύσῃ,
 θέλοντας ἀπ' τὰ σπλάγχνα σου, πατρίς μου, νὰ χορτάσῃ,
 τὸ σῶμα του τὸ μαρὸν τὰς φλόγας νὰ ἐξάπτῃ,
 ἢ γῆ νὰ εἶναι θεατῆς κ' ὁ οὐρανὸς ν' ἀστράπτῃ
 ὦ Ζεῦ, ὦ πάτερ τῶν θνητῶν, προστάτα τῆς εἰρήνης,
 ἀνήκουστους τοὺς ὄρκους μου, θεέ μου, μὴν ἀφίνης,
 ἀπ' τὸν βαθὺν σου Ὀλυμπον, τὸν ἄπειρόν σου θρόνον,
 τὸ πνεῦμα τὸ οὐράνιον στὸν κόσμον ἐξαπλώνων,
 παιδεύεις, δίδεις κεραυνούς, ἀρπάζεις, προστατεύεις,
 τὰ πάντα μὲ τὴν στάθμην σου στὸν κόσμον ἐφορεύεις.
 Καὶ τὰ στοιχεῖα φρίττοντα πείθονται στὴν φωνήν σου

- κ' οἱ ἄδικοι, κ' οἱ τύραννοι φοβοῦνται τὴν ὀργὴν σου.
- 12 Εἰς σέ προστρέχει κ' ἡ Ἑλλάς, θεὲ τῆς εὐσπλαγχνίας,
 ἰδὲ τὰ φοικτὰ πάθη τῆς, κακὰ τῆς τυραννίας.
 Θεέ, δὲν βλέπεις τὴν πληγὴν τὰ σπλάγγνα τῆς ποῦ καίει,
 δὲν βλέπεις τὴν Ἑλλάδα σου, ὦ Ζεῦ, πικρὰ νὰ κλαίῃ;
 Ἄ! τῆς Δανάης ξέχασας τοὺς ἔρωτας τοὺς θεῖους,
 τὰς λύπας τοῦ Ἀγήνορος, τοὺς φόβους τοὺς ἀθλίους,
 ὅταν τὴν γλυκεῖαν κόρην του ζητώντας εἰς τὰ δάση,
 δὲν ἔξευρε γιὰ πάντοτε ὅτι θέλει τὴν χάσει.
 Αὐτὴν δὲ περιφέροντας στὸ κῶμα τῆς θαλάσσης
 τὴν ἔφερερ στὴν Κρήτην σου διὰ νὰ τὴν δοξάσῃς,
 στὴν Κρήτην, στὴν πατρίδα σου, στοῦ Μίνωος τὴν νῆσον,
 Θεέ, ἀπὸ τὴν ὄψιν μου τὸ θέαμά τῆς κλειῖσον.
 Τοὺς νόμους τῆς τοὺς ἔχασε κ' εἰς ξένων δυναστείας
 θρηνοῦσα ἐκοκκίνησε μ' αἷμα τῆς Ἱστορίας.
 Πλὴν τοὺς φοικτούς σου κερανοὺς τοὺς γέννησεν ἡ Κρήτη
 κ' ἡ Κρήτη τὴν κλαίουσα τὰ πάθη τῆς κηρύττει.
 Τὸν εὐγενῆ τῆς τραχὴλον τὸν κρύπτει στὴν δουλείαν,
 πλὴν μέσα εἰς τὰ στήθη τῆς ποθεῖ ἐλευθερίαν.
 Καθὼς τὸ γλυκὸν λάλημα τῆς θεῖας Φιλομήλης
 ποτὲ δὲν μεταβάλλεται, ὅσον κ' ἂν τὴν συστείλῃς,
 ὅσον ζητεῖς ἀπὸ αὐτὴν τὰ δένδρα νὰ μακρύνῃς,
 ὅσον τὰ πικρὰ πάθη τῆς σκληρὰ ζητεῖς νὰ σβύνῃς,
 πάντοτ' ἀπὸ τὰ στήθη τῆς φωνὰς θεῖας ἐβγάζει,
 τὰ πάθη τῆς ἐκθέτουσα καὶ τοὺς θεοὺς ταράζει·
 παρόμοια κ' ἡ Κρήτη σου τὸν θάνατόν τῆς βλέπει,
 φωνάζει νίκην κ' εὐφραχεῖ, πλὴν τὸν λαιμὸν δὲν τρέπει¹.
- 13 Κ' ἐσύ, ὦ Πελοπόννησος, κ' ἐσεῖς κλειναὶ Ἀθηναίαι
 τῆς νίκης σας τὸ σύνθημα παρόμοιον δὲν εἶναι;
 Ἐσεῖς ἀστέρες λαμπεροὶ πυριφλεγοῦς Αἰγαίου,
 ἀπλαῖ εἰκόνες κ' ἔνδοξοι τοῦ νέου μας τροπαίου,
 ἀνοίξατε τὰ σπλάγγνα σας ἔμπρὸς τοῦ οὐρανοῦ,
 φωνάζετε τὴν ἐπίκλησιν θανάτου ὀλεθρίου.
 Πατέρες, γιὰ τὰ τέκνα σας ἐκδίκησιν ζητεῖσθε,
 Ἕλληνες, στὴν πατρίδα σας παῦστε νὰ τυραννῆσθε.
 Ἴδού, ἰδοὺ τὸ σύνθημα, ἰδοὺ φωνὴ Ἡρώων,
 κηρύττεις θεῖε οὐρανὲ θελήσεις ὑπεριώων.

1. Ὁ ποιητὴς ἀναφέρεται εἰς τοὺς συνεχεῖς ἀγῶνας τῶν Κρητῶν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας.

Ἡ πατρίς σου λαμπρὰ ἐστία,
 σὲ περιμένει, ἐλευθερία,
 τετρακοσίους ἔλειψας χρόνους
 καὶ ἡ Ἑλλάδα εἰς πικροὺς πόνους
 ἀλυσσωμένη σὲ ἐστερεῖτο,
 τὸν Λεωνίδα δὲν ἐνθυμείτο,
 τὴν Σαλαμίνα εἶχε ξεχάσει·
 δὲν ἦτο ὁμοῦς τρόπος νὰ παύσῃ
 καὶ τοὺς θεοὺς τῆς νὰ ἀγαπᾷ.

β) Ὡδὴ εἰς τὰ Ψαρά

Ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τῶν Ψαρῶν ὁ Ἀριστίας συνέθεσε πένθιμον ᾠδὴν ἐξ ἐξήκοντα δύο (62) δεκαπεντασυλλάβων στίχων, τὴν ὁποίαν ἀφιέρωσεν εἰς τὸν φίλον του Νικόλαον Βελισσάριον, διατρίβοντα εἰς Εὐρώπην καὶ σπουδάζοντα τὴν ἱατρικὴν.

Ἡ ᾠδὴ αὕτη περιλαμβάνεται εἰς τὸ αὐτὸ ἰδιόγραφον τεῦχος ἔνθα καὶ ἡ *Καλλιόπη* (ΓΑΚ, Συλλ. Βλαχ., Δ' 121 β') καὶ καλύπτει τὰς σελίδας 14-16.

14 Εἰς τὸν Νικόλαον Βελισσάριον. (α)

Ὡδὴ εἰς τὰ Ψαρά.

Ὅταν ὁ ἥλιος ἔπαυε τὸν κόσμον νὰ λαμπρόνη
 καὶ ἡ Ἑκάτη ἄρχιζε τὸν ἄοργυρον νὰ χύνη,
 ἐνόητο ἡ Ἀφρικὴ μὲ τὴν σκληρὰν Ἀσίαν
 κ' οἱ ναῦται τῶν ἐκήρυττον τὴν μαύρην τυραννίαν,
 ποιά νῆσος τότε ἄραγε εἰς τὸν ζυγὸν θὰ πέσῃ;
 Ποιὸ αἶμα τῶν τυράννων τῆς τὴν δίψαν θὰ κορέσῃ;
 Ποιαὶ κόραι κοινοτροχῆλοι στὰ σίδηρα φερόμεναι
 θὰ κλαίον τὸς πατέρας τῶν πικρὰ ἀτιμασμέναι;
 Ψαρά, Ψαρά πρόπλαστα στήν λύραν μ' ἀντηχεῖτε;
 ὦ Τρίτωνες, στήν νῆσόν σας νὰ τρέξετε ἀργεῖτε;
 Τί εἶν' αὐταὶ αἱ κεφαλαὶ ποὺ πίπτουν στὸ Αἰγαῖον;

(α) Ὁ καιὸς οὗτος φίλος, τέκνον τῆς νήσου, τῆς ὁποίας ἐπροσπάθησα νὰ ψάλω διὰ τῆς ἀσθενοῦς τῆς λύρας μου φωνῆς τὸ τραγικὸν πλὴν ἐνδοξον τέλος, διατρίβει πρὸ καιροῦ εἰς τὴν Εὐρώπην, καιόμενος ἀπὸ τὸν ἱερὸν ζῆλον τοῦ νὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν πατρίδα του τὰς ὀφελίμους γνώσεις τῆς φιλανθρωπικοῦ τέχνης τοῦ Ἀσκληπιοῦ πλὴν ἀλλοίμορον! τὰ Ψαρά δὲν ἐπαύσαν πλέον καὶ οὗτος κλαίει τὴν ἀβέβαιον τύχην τῶν συγγενῶν του· τὰ δάκρυά του εἶναι συντροφευμένα μὲ ἕν γλυκὸ αἶσθημα, ὅταν τοῖς φαντάζεται ἀποθανόντας μὲ τοὺς λοιποὺς συντοπίτας των· μὲ πόσῃ ὁμοῦς χύνονται λύπην, ὅταν τοὺς ἐποθέτῃ δοξαλιώτους τῶν τυράννων μας.

Τί εἶν' τοῦτο τὸ ἄθροισμα τῶν ξανθοκόμων νέων,
 αὐτὰ αἱ κόραι αἱ λευκαὶ μὲ σίδηρα δεμένα,
 ποῦ ἀκουσίως ἔρχονται, πικρὰ συνωδευμένα;
 Αἱ μὲν βλέπουν ὀπίσω των, αἱ δὲ τρέμουν στήν θέαν,
 τί βλέπω! εἰς τὰ αἵματα μίαν ἀθῶαν νέαν.
 Ἡ κεφαλὴ της ἔπεσε, βλέμματα ἀγριωμένα
 ἐπάνω στὸν φονέα της εἶχε προσηλωμένα.
 Θεέ! ἀκόμη καὶ νεκρὰν σκληρὰ τὴν κατασχίζει
 κ' ὁ οὐρανὸς εἰς τὴν σφαγὴν παῦσιν δὲν διορίζει.
 Ἀφήσατε τὰ πλοῖα σας, εἰς τὴν ξηρὰν ἐβγῆτε,
 ὦ Ψαριανοὶ τὸ αἷμα σας σκληρὰ ἐκδικηθῆτε.
 Στράψε φλογόδη κεραυνὲ καὶ σὺ γῆ ἀνασείσου
 καὶ θάλασσα εἰς τὴν ξηρὰν σήμερον πλημμυρήσου.
 Ἰδοῦ, ἀκούω τὰς φωνάς, νά, βλέπω τὴν σημαίαν,
 νίκην λαμβάνεις σήμερον, ἐλευθερία, νέαν.
 Σκληρὸν τῆς νίκης τρόπαιον, σκληρὰ ἀθανασία!
 Ψαριῶται σιδηρόκαρδοι, νέας δόξης μνημεῖα,
 εἰς τὴν φωτιὰν τί ρίπτετε τὰ νήπια παιδιὰ σας,
 τὰς προσφιλεῖς συζύγους σας καὶ ὅλα τὰ καλά σας;
 Κ' ἐσεῖς, κ' ἐσεῖς τί πίπτετε εἰς τὴν πυρὰν μὲ βίαν;
 Τί δίδετε τὴν νῆσόν σας βορὰν στήν τυραννίαν;
 Στὴν τυραννίαν, ὦ θεέ, τί λέγεις πικρὰ λόρα,
 τὸν Ἡφαιστον τῆς νήσου των γνωρίζουσι σωτῆρα.
 Καθὼς τὸ ὄρος ποῦ κρατεῖ τυφῶνος τὴν μαρτίαν,
 μὲ συριγμοὺς καὶ μὲ βροντὰς ἀγγέλλει δυστυχίαν
 καὶ ἔξαφνα τὰς φλόγας του σὰν ποταμοὺς τὰς χύνει,
 τὰς πόλεις ἀφανίζοντας μὲ λώβην τὰς μολύνει,
 16 καὶ οἱ Ψαριῶται ἔστεκον εἰς τὰς λαμπρὰς ἐπάλξεις,
 οἱ γέροντες ἐφώναζον στῶν πολιτῶν τὰς τάξεις:
 «Ἀδέλφει' ἄς ἀποθάνωμεν ὅλοι γιὰ τὴν πατρίδα,
 πλὴν πίπτοντες ἄς ρίψωμεν μαζὶ τὴν τυραννίδα».
 Στῶν γυναικῶν τὰ στόματα θάνατος ἀντηχοῦσε
 κ' ἡ κάθε μιὰ ἔνα δαδὶ στὰς χεῖρας ἐκρατοῦσε.
 Τέκνα ἀθῶα ἐτρέχετε κ' ἐσεῖς μὲ τὰς μητέρας
 καὶ ἀσπασμοὺς περιχαρεῖς δίδετε στοὺς πατέρας.
 Ἄ! ὅστις τὴν πατρίδα του τὴν ἀγαπᾷ μὲ ζῆλον,
 τὸν θάνατον στὸν κίνδυνον τὸν θεωρεῖ ὡς γίλον.
 Ἀργοπορία λυπηρὰ, ἂ πότε θὰ ὀρμήσουν,
 πότε τὸν φοικτὸν βάρβαρον μὲ βίαν θ' ἀπωθήσουν,
 πλησίασε στὰ τείχη μας, τὸ σύνθημα ἐδόθη,

14 Ψαλμὸς Δαυὶδ. 104. (α)

104. Ψαλμὸς Δαυὶδ.

Ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἔδωκε τὴν ἰσχύα ἐν ἀρχαῖς αἰώνων,
καὶ ἡ γῆ ἀρχαῖα ἐν ἀρχαῖς αἰώνων,
ὡς ὅτε ἡ γῆ ἀρχαῖα ἐν ἀρχαῖς αἰώνων,
καὶ ὁ Ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν ἔθηκεν.
Ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἔδωκε τὴν ἰσχύα ἐν ἀρχαῖς αἰώνων,
καὶ ἡ γῆ ἀρχαῖα ἐν ἀρχαῖς αἰώνων,
ὡς ὅτε ἡ γῆ ἀρχαῖα ἐν ἀρχαῖς αἰώνων,
καὶ ὁ Ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν ἔθηκεν.
Ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἔδωκε τὴν ἰσχύα ἐν ἀρχαῖς αἰώνων,
καὶ ἡ γῆ ἀρχαῖα ἐν ἀρχαῖς αἰώνων,
ὡς ὅτε ἡ γῆ ἀρχαῖα ἐν ἀρχαῖς αἰώνων,
καὶ ὁ Ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν ἔθηκεν.

(β) Ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἔδωκε τὴν ἰσχύα ἐν ἀρχαῖς αἰώνων,
καὶ ἡ γῆ ἀρχαῖα ἐν ἀρχαῖς αἰώνων,
ὡς ὅτε ἡ γῆ ἀρχαῖα ἐν ἀρχαῖς αἰώνων,
καὶ ὁ Ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν ἔθηκεν.
Ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἔδωκε τὴν ἰσχύα ἐν ἀρχαῖς αἰώνων,
καὶ ἡ γῆ ἀρχαῖα ἐν ἀρχαῖς αἰώνων,
ὡς ὅτε ἡ γῆ ἀρχαῖα ἐν ἀρχαῖς αἰώνων,
καὶ ὁ Ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν ἔθηκεν.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ ποιήματος τοῦ Κ. Ἀριστίου «Ὠδὴ εἰς τὰ Ψαλμοὺς».

οἱ Ψαριανοὶ ἐχάθησαν, πλὴν ἡ Τουρκία ἠνεκρώθη.
 Τάφε λαμπρὸ καὶ εὐγενῆ, τάφε ἀθανασίας,
 φόβητρον εἰς αἰῶνιον τῆς σκληρᾶς τυραννίας.
 Ὡ βασιλέα τοῦ φωτός, ὦ ἄστρον τῆς ἡμέρας,
 μὴ τρέχῃς στὸν ὠκεανὸν πλέον πρὸς τὸ ἐσπέρας.
 Λάβε γιὰ κατοικίαν σου τῶν Ψαριανῶν τὴν νῆσον,
 τὸ θέαμά της τὸ λαμπρὸν ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους κλείσον.
 Ὡ ἀστροχίτων οὐρανέ, ἔδωρ πλέον μὴ χίνης,
 μὲ τῆς Ἡοῦς τὸ δάκρυον τὰς φλόγας των ἄς σβύνῃς.
 Κεπάρισσοι στὸν τάφον των τοιγύρω ἄς βλαστήσουν
 καὶ τ' ἀηδόνια σοβαρὰ ἐκεῖ ἄς κελαδήσουν.

II

ΔΥΟ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΙΟΥ

Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων, τιτλοφορούμενον «Μαρτυρικὸν», ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐνεργὸν δρασίαν τοῦ Ἀριστίου ὡς μέλους τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας καὶ ὡς πολεμιστοῦ τοῦ Ἱεροῦ Λόγου. Τὸ «μαρτυρικὸν» τοῦτο ὑπογράφουν ἐξέχοντες Ἕλληνας καὶ ὀλίγοι ξένοι οἱ ὅποιοι ἔζων εἰς Βουκουρέστι κατὰ τὸ 1840, βεβαιῶναι δὲ τὸ γνήσιον τῶν ὑπογραφῶν των ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος Κ. Σακελλάριος. Τὸ ἐγγράφον τοῦτο ὑπέγραψαν βραδύτερον εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἄλλοι διαπρεπεῖς Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο εἰς τὴν Βλαχίαν κατὰ τὴν προπαρασκευὴν καὶ τὴν ἐναρξίν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν.

Τὸ δεύτερον ἐγγράφον εἶναι ἐπιστολὴ ἐξ Ἀθηνῶν τοῦ Ἀριστίου πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ φίλον του (καὶ δανειστήν του) Δημήτριον Βίλλιον, εἰς τὴν ὁποίαν παρέχει πληροφορίας περὶ τοῦ πνευματικοῦ ἔργου του ἐν Ἀθήναις, περὶ τοῦ σχεδίου του νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Βουκουρέστι καὶ περὶ ἀτομικῶν του οἰκονομικῆς φύσεως ὑποθέσεων. Πιθανὴ χρονολογία του εἶναι ὁ χειμὼν τοῦ 1841. Τὰ ἐγγράφα ταῦτα ἀπόκεινται τὸ μὲν πρῶτον εἰς τὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Συλλογὴ Βλαχογιάννη, Δ', 121 β', τὸ δὲ δεύτερον εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην, Τμ. Χειρογρ., ἀρ. 10505.

(ΓΑΚ, Συλλ. Βλαχ., Δ' 121 β')

Μαρτυρικὸν

Ἡμεῖς οἱ ὑποφαινόμενοι καλῶς γνωρίζοντες τὸν κ. Κωνσταντῖνον Ἀριστίαν συναγωνιστὴν κατὰ τὸ 1821 εἰς τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος κατὰ τὴν Μολδοβλαχίαν, μαρτυροῦμεν ἐν καθαρῷ συνειδῶτι, διὰ τὴν χρησιμὴν ἔσπου

ἀνήκει· ὅτι φοιτητῆς αὐτὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὠπλίσθη μὲ τοὺς πρώτους, ἐξοδεύων πάντοτε ἐκ τῶν ἰδίων χωρὶς ποτὲ νὰ λάβῃ ἀμοιβήν, ἢ μισθὸν τινα, ἐξ ἐναντίας ἐνοπλίζων ἄλλους ἐξ ἰδίων. Ἐποῦ δὲ διὰ τῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἰκανότητος ἐβοήθησε τὸν εὐγενῆ ἐκείνον ἐνθουσιασμόν, εἰς τὸν ὁποῖον χρεωστεῖται ἡ σύστασις τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, πρῶτος αὐτὸς ὑψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Βλαχίας, κ' ἔδωσε τρόπον τινα τὸ σύνθημα τῆς ἐκρήξεως εἰς ἐποχὴν ὅτε, οἱ μὲν συνεταῖροι κωρευμένοι ἀπὸ φόβου δὲν ἐτόλμων μηδὲ τὴν ἀπόφασίν των νὰ προσδιορίσουν, τὸ δὲ κίνημα τοῦτο ἐνεθάρρυνε τὴν νεκρουμένην ἤδη ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀπόπειραν. Μετὰ ταῦτα λαβὼν ὑπηρεσίαν παρὰ τῷ Νικολάῳ Ὑψηλάντῃ ἠκολούθησεν αὐτὸν ἐσχάτως ἀρχηγὸν ἤδη τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, κ' ἐξετέλεσε πλησίον του μὲ θαυμάσιον ζῆλον πολλὰς διαταγὰς του, προκινδυνεύσας μέχρις ἐσχάτης στιγμῆς εἰς τὴν ἐν Δραγασανίῳ μάχην, ὅπου διέπρωπε μεταξὺ τῶν συναγωνιστῶν. Τελευταῖον μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, αὐτὸς ἦτον ὁ τελευταῖος, ὅστις ἔλαβε τὴν διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ ν' ἀποσυροθῆ εἰς τὰ ἴδια, ἄξιος πάντοτε τοῦ πατρός του, ὅστις πληρωθεὶς εἰς Κρήτην κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ ναυάρχου Τομπάζη, ἐπέστρεψεν εἰς Ναύπλιον, ὅπου ἰαθεὶς ἀνέλαβε πάλιν τὰ ὄπλα καὶ τέλος ἔπεσεν εἰς τὴν ἐν Δερβένοις μάχην.

ὁ Παλμύρας¹ Ἀθανάσιος μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν ὁ ἐξ Ἄνδρου καὶ συντελέσας εἰς τὸν Ἱερὸν Ἀγῶνα παρὰ τῷ ἀειμνήστῳ Ὀλυμπίῳ Καπετᾶν Γεωργιάκῃ. ὁ Ἱεραπόλεως Νεόφυτος ὁ ἐξ Ἄνδρου μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Κ. Τζίγκος μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Δημήτριος Βίλλιος μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Ἄθανάσιος Ν. Βερόπουλος ἐκ Παλαιῶν Πατρῶν τῆς Πελοποννήσου ὁ καὶ συνακόλουθος τοῦ κυρίου Ἀριστίου μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Γεώργιος Στούπης μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Ἰωάννης Λέσβιος μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Ἰωάννης Ἡλιάδης μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Χριστόδουλος Σερδάρης μαρτυρῶ ὡσαύτως τὰ ἄνω.

Κωνσταντῖνος Θεοδοσιάδης ἐκ τοῦ Δήμου Ζητουνίου.

Θεοχάρης Δημητρίου Ὀλύμπιος μαρτυρῶ.

Ἀντώνιος Μπαρόντζης ὁ ἐκ Ζακύνθου τῶν Ἰονίων Νήσων μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Δημήτριος Ποτρῆς(;))

Χριστόδουλος Μπουτάτης μαρτυρῶ.

Α. Φιλίτης μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Ἰωάννης Μυτιληναῖος μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Je témoigne le présent écrit. S. Roberti.

1. Μητρόπολις τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, μίαν ἐκ τῶν δέκα ἐπτὰ.

Ὁ Πλουμπονιτζάνος Ἀρχιμανδρίτης Παῖσιος.

Ἀρ. 59. Ἐπικυροῦται τὸ γνήσιον τῶν ἐν τούτῳ δέκα ὀκτὼ ὑπογραφῶν τῶν διαφόρων μαρτύρων.

Ἐν Βουκουρεστίῳ τὴν 18 Ἰουνίου 1840

Ὁ ἑλληνικὸς Γενικὸς Πρόξενος

(Τ.Σ.)

Κ. Σακελλάριος

Οἱ ἐν Ἀθήναις.

Γ. Λεβέντης

Α. Κομπατῆς

Ἰ. Ἀν. Σωμάκης¹

Κ(;) Δούκας

Ἰ. Καρατζᾶς(;))

Γ. Γεννάδιος

Σ. Βρεττὸς

Λουκᾶς Πύρρος μαρτυρῶ τ' ἄνωθεν.

Ἐπιδάμνιος Ἰωσήφ ὡσαύτως.

Κ. Ν. Γαλάτης ὁμοίως.

Δρ. Ν. Δρόσος ὡσαύτως

Ἰωσήφ Λάσκαρης

Κωνσταντῖνος Γκαρπολᾶς

Ἰω.(;) Περικλέους Ὀλύμπιος ὁ καὶ συναγωνιστὴς τοῦ Κ. Ἀριστίου εἰς τὸν Ἱερὸν Λόχον μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Κωνστ. Σ. Ζηνίδης μαρτυρῶ.

Δημήτριος Χοῦδᾶς

*

(Ἔθν. Βιβλ. Τμ. Χειρογρ., ἀρ. 10505)

Φίλτατε Δ. Βίλλιε.

Μὴ κινηθῆς νὰ ἔλθῃς εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὶν ἐγὼ ἔλθω εἰς Βουκουρέστι ἄλλο ν' ἀκούσης καὶ ἄλλο νὰ ἰδῆς. Τώρα ὑγιαίνω. Ἐπαθα ἐν φοβερὸν ἀνεμοπόρομα, διὰ τοῦτο ἀνέβαλα τὴν ἐπιστροφὴν μου, νὰ μὴ μάθῃ ἡ μήτηρ μου ὅτι ἠσθένησα. Φίλε, μὴ στοχασθῆς ὅτι δὲν σκέπτομαι περὶ τῶν σπουδαίων, δηλ. τῶν χρεῶν μου. Σκέπτομαι καὶ παρὰ πολὺ μάλιστα. Ὁ Ἡλιάδης μὲ ὑπόσχεται νὰ κερδίσω γρὸ. 3000 τὸν μῆνα, ἂν ἔλθω εἰς Βουκουρέστι καὶ μ' ἴλα ταῦτα ἀκόμη ἀγοπορῶ! Ἱερὸς λόγος βέβαια, ἢ ἂν θέλῃς δόξα καὶ τιμὴ καὶ σιμφέρον μὲ κρατοῦν ἀκόμη καὶ ἤθελαν μὲ κρατήσῃ διὰ πάντα, ἂν δὲν εἶχα τὰς

1. Ὁ ἀνχδειχθεὶς βραδύτερον πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου.

ἐν Βουκουρεστίῳ δωσοληφίας μου ἀτάκτους, τὴν μητέρα, τὴν σύζυγον, τὸν Ρομπέρτην καὶ τὰ ὀσπήτιά μου ἀπώλητα.

Ἐγὼ γράφω καὶ ἀσχολοῦμαι 16 ὥρας τὸ ἡμερονύκτιον. Τί γράφω; Θὰ τὰ ἰδῆς τυπωμένα. Ἐλπίζω μόνον ἀπὸ τὸν Ἀρμόδιόν μου νὰ λάβω 10.000 δέκα χιλ. γρόσια. Ἐγραφα καὶ ἄλλο ποίημα ὁμοιοκατάληκτον καὶ μὴ σὲ μέλλῃ, ὄχι κατώτερον τοῦ Σούτζου.

Ἐρχομαι εἰς τὸ Βουκουρέστι αὐτὸν τὸν χειμῶνα. Φρόντισε σὲ παρακαλῶ νὰ φέρῃς τοὺς εἰλικρινεῖς ἀσπασμούς μου εἰς τὸν Λέσβιον, Στούπην καὶ λοιποὺς φίλους· ἐπίσης εἰς τὸν Ἀναστάσιον Φιλίτην καὶ εἶπέ του ὅτι τὸν παρακαλῶ νὰ πάρῃ αὐτὸς τὸ μπιρλιαντένιον δακτυλίδι καὶ τὴν χρυσῆν ταββακέραν μου ἀπὸ τὸν Γαζώτην, ἀφοῦ πληρώσῃ αὐτῷ τὰ ὁποῖα χρεωστῶ βασιλικά φλωριά δι' ὁμολογίας· ἢ ν' ἀλλάξῃ ἢ ν' ἀλλάξῃς τὴν ὁμολογίαν ἢ νὰ τὰ πληρώσῃς ὁ ἴδιος, καὶ νὰ χρεωστῶ ἢ τὸν Βίλλιον ἢ τὸν Φιλίτην. Ἐχεις φίλτατε ἐνέχυρα δύο ὀσπήτιά μου κ' ἐλπίζω ὅτι θὰ ἔχω τόσῃν ἐμπιστοσύνην ἀκόμη ἀπὸ μέρος σου. Αὐτὰ ταῦτα εἶπέ ἀσπαζόμενος καὶ τὸν Χριστόδουλον Μπουτάτην, ὅτι τὸν ἀσπάζομαι τρυφερώτατα, εἶμαι ἐγγνώμων εἰς τὰ ἐγγενικά του αἰσθήματα καὶ δὲν λησμονῶ μήτε τὰ χρηματικά μήτε τὰ ἠθικά χρέη μου πρὸς κανένα.

Αὐτὸν τὸν χειμῶνα μέσον Βιέννης <ἔρχομαι> εἰς τὸ Βουκουρέστι. Φρόντισε νὰ μάθῃς ἀπὸ τὸν καλὸν κ' ἐνάρετον Ἡλιάδην, ἂν ἢ περὶ βιβλίων μάλιστα ἑλληνικῶν τῆς Δακίας λογοκρισία εἶναι πολλὰ ἀσθηρά.

Γράψε με διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, διὰ τῆς ὁποίας λαμβάνεις τὸ γράμμα μου. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι καλὴ διὰ ἐμένα, πλὴν ὄχι διὰ ὄλους. Φρόντισε νὰ μὴ πωληθῇ τὸ σπῆτι μου, ἂν δὲν ἐπωλήθῃ. Ἐν βία μένω

Ὁ Κ. Κ. Ἀριστίας σοῦ.

Ἀθῆναι

Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΥΨΑΛΤΗΣ